

Lördagen den 13 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 10 och protokollet för den 5 dennes.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 18, angående undersökning af vattendragen inom Norrbottens län; och

N:o 19, angående beviljadt statsbidrag till genomförande af ny tomtreglering i Strengnäs efter den staden under April månad 1871 öfvergångna brand.

Jemlikt Kammarens förut fattade beslut, företogs nu till behandling Konstitutions-Utskottets den 5 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga proposition till Riksdagen med förslag till förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, beslutat, att utlåtandet skulle punktvise förekomma till pröfning, föredrogs:

1:sta punkten.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Att Kongl. Maj:t till denna Riksdag framlagt ett förslag om förändrad lydelse af 72 § Regeringsformen, hvilket förslag icke oväsentligt afviker från det som förelades sistlidne års lagtima Riksdag, härrör icke från några förändrade åsikter i frågan hos Konungens rådgifvare, utan endast af den ringa utsigt det äldre förslaget ansågs hafva

att af Riksdagens håda Kamrar blifva antaget. Detta sednare förslag är alltså och måste uteslutande betraktas såsom ett förmedlingsförslag, frammanadt af den alltmera påträngande nödvändigheten att ur grundlagen få undanskaffadt hindret för en myntreform, hvarigenom guldet antoges såsom ensam värdeåtgäldare. Att detta förmedlingsförslag skulle kring sig samla män med för öfrigt ganska divergerande åsikter i frågan hade man i viss mån berättigad anledning att hoppas. Öfverraskande var derföre den enhällighet, hvarmed Konstitutions-Utskottets ledamöter, oaktadt de i hufvudsaken tycktes dela den uppfattning på hvilken Kongl. Maj:ts förslag hvilade, underkände detsamma och förenade sig om ett annat. Mellan dessa båda förslag anholder jag nu att få anställa en jämförelse, dervid jag vill följa den ordning, i hvilken jämförelsepunkterna i Utskottets betänkande förekomma.

I Kongl. Maj:ts förslag har, i afseende på myntfoten, ordet "silfver" blifvit utbytt mot "rikets verkliga mynt". Detta utbyte är motiveradt i den Kongl. propositionen, der det nya uttrycket förklaras skola dels beteckna det mynt af silfver eller guld, eller, under en öfvergångsperiod, af båda, som vid hvarje särskild tid kunde vara det lagligen fastställda, dels tillika innebära en motsats mot skiljemyntet, hvarmed Riksbanken ej skulle ega rätt att sina sedlar inlösa. Utskottet har funnit detta uttryck något oegentligt. Dock har icke blifvit ifrågasatt att det skulle vara oriktigt eller vilseledande, icke ens att något bättre skulle finnas för den tanke man dermed velat uttrycka. Å andra sidan har detta uttryck af den komité, som enligt hvad allmänt erkännes, på ett högst förtjenstfullt sätt utredt myntfrågan, blifvit såsom det för ändamålet lämpligaste förordadt. Om allt detta oaktadt ifrågavarande uttryck ändock skulle anses oegentligt, synes det mig dock vara det i vida mindre mån än den i Utskottets förslag, men icke i Kongl. Maj:ts, bibehållna bestämmelsen, att Riksbankens sedlar må "såsom mynt i riket" erkännas. Men jämförelsen i denna punkt får icke stanna härvid, utan man måste tillse, huruvida Utskottets sätt att lösa denna fråga genom att borttaga orden "med silfver", kan anses vara lyckligt, och här befarar jag, att det icke stannar blott vid en oegentlighet i uttrycken. Utskottet har nemligen genom sin redaktion gifvit tvångskurs åt sedlar, som icke behöfva lyda å mynt, icke ens å skiljemynt. Man kan väl säga, att det icke behöfver befaras, att Riksdagen skall missbruka sin sedelutgifningsrätt på ett dylikt sätt, men om än så vore, kommer man dock icke ifrån, att grundlagens stadganden blifva högst ofullständiga i detta afseende, och för mig är det nästan oförklarligt huru Utskottet kommit dertill, då på sidan 3 af Utskottets betänkande säges, att afsigten med bestämmelsen i 72 §, att Riksbankens sedlar skulle vid anfordran efter deras lydelse af banken med silfver inlösas, just var att gifva ökad förtroende åt Riksbankens sedlar genom införande i grundlagen af den bestämmelse, att de ovillkorligen skola efter sin lydelse inlösas med klingande mynt.

För att sedan gå vidare, finner jag i det följande stycket af betänkandet yttradt, "att, om det öfverhufvud anses för upprätthållande af banksedelns värde vara af vigt, att i grundlagen kvarstår en be-

stämmlse angående bankens skyldighet att inlösa den efter ordal-
lydelsen, så måste det nuvarande af Utskottet bibehållna stadgandet
i afseende på formen innebära ett afgjort företräde framför det före-
slagna". Utskottet liksom tvekar att sjelf uttala den tanken att det
är af vigt för banksedlarnes värde, att detta stadgande qvarstår i
grundlagen och jag delar fullkomligt denna tvekan, så framt jag icke
får förbinda ifrågavarande bestämmelse med frågan om banksedlar-
nes tvångskurs såsom ett villkor för densamma. Får jag icke det,
utan skall ifrågavarande stadgande vara fristående och tolkas en-
samt för sig sjelft, anser jag det alldeles obehöfligt, ty enligt civil-
lagens bestämmelser, som gälla för alla skuldförhållanden, finnes redan
en skyldighet för banken, att efter lydelsen inlösa sina sedlar. Det
kan icke heller vara behöfligt för att gifva sedelhafvaren större sä-
kerhet i förhållande till Riksbankens principal, Riksdagen, ty redan
förut i paragrafen heter det, att Riksbanken förblifver under Riks-
dagens garanti, hvarmed måste förstås, att Riksdagen ansvarar för
banksedlarnes inlösen hvad angår både beloppet och tiden. Vill man
åter, såsom Utskottet synes benäget, gifva den stränga tolkningen
åt denna bestämmelse, att under alla förhållanden det skall vara för-
bjudet att inställa sedlarnes inlösning, synes mig detta stadgande
kunna från att vara onyttigt blifva rent af skadligt; ty skulle det
inträffa, att banken blefve oförmögen att fullgöra sina förbindelser,
så måste det ligga i sedelhafvarnes allmänna intresse att bankluckan
icke står öppen, så att den förstkommande får full valuta, men de
som komma sednare deremot ingenting, utan att den stänges, så att
en utredning kan verkställas och alla ske lika rätt. I detta hän-
seende kan jag sålunda icke gifva Utskottets förslag företräde.

Utskottet öfvergår sedermera till frågan om tvångskursen och
säger "att Kongl. Maj:ts förslag afser att förebygga tvångskursens
skadliga verkningar genom att upphäfva densamma i det ögonblick,
då banken upphör att inlösa sina sedlar efter deras lydelse. Förut-
satt att det lyckades att med tillbörlig skyndsamhet och säkerhet
bestämma detta ögonblick, så vore dock enligt Utskottets förmenande
det sökta ändamålet dermed långt ifrån vunnet". Utskottet anser
att, då en lång tid af osäkerhet alltid uppstår, innan bankluckan
stänges, skulle under tiden tvångskursens verkningar komma att gifva
sig tillkänna, i följd hvaraf, enligt Utskottets åsigt, en tillfredsstäl-
lande lösning af denna fråga icke skett genom Kongl. Maj:ts förslag.
Utaf den Kongl. propositionens egenskap att vara ett förmedlings-
förslag, framgår orsaken dertill att lösningen af denna fråga icke
kunnat blifva så tillfredsställande som man önskat. Emellertid torde,
samtidigt med det denna grundlagsförändring skulle kunna blifva
slutligen antagen, bestämmelser böra meddelas egnade att i väsentlig
mån undanröjda de olägenheter, som Utskottet ansett vara att
förvänta under den tid, som föreginge inträffandet af en kris. Men,
i allt fall, kan det åtminstone vara dragligt att nödgas för sina för-
dringar mottaga papper, för hvilka, om ock osäkert, det dock icke
är gifvet att valuta icke erhålles, men att tvingas att mottaga sed-
lar, då det är konstateradt att de icke inlösas och att de således ej
motsvara det värde, hvarå de lyda, synes mig strida mot rättvisans

aldralägsta fordringar. Skulle det nu vara så, att 72 §:n Regeringsformen i sin nuvarande lydelse bör rätteligen förstås på det sätt, att sedlarnes egenskap af mynt icke följer dem längre tid, än då banken fullgör sina skyldigheter, så innebär Kongl. Maj:ts förslag endast ett förtydligande, men hvilket dock med afseende å de olika uppfattningarne af paragrafens rätta innehåll är ganska behöfligt; bör åter 72 §:n icke på nämnda sätt förstås, innefattar Kongl. Maj:ts förslag en inskränkning i tvångskursen, ett borttagande af densamma i de fall då den skulle verka mest skadligt och obilligt. Hade Utskottet framställt ett förslag att borttaga tvångskursen, eller i betydlig mån inskränka densamma, så skulle jag visserligen med nöje instämma deri, att Kongl. Maj:ts förslag icke är tillfredsställande; men då Utskottet qvarstår vid det gamla, kan jag icke underlåta att finna Utskottets förslag vida mindre tillfredsställande än Kongl. Maj:ts.

Ur synpunkten af omsorg för de enskilda bankerna, har Utskottet uttalat sitt ogillande af Kongl. Maj:ts förslag, i hvad det angår dessa bankers skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt. En sådan skyldighet har emellertid icke blifvit dessa banker ovilkorligen ålagd, utan det skulle bero på Kongl. Maj:t att pröfva de särskilda förhållandena och för hvarje fall gifva särskilda föreskrifter. Men dessutom vågar jag uttala den förhoppning, att det icke skulle vara farligt, om ett sådant stadgande komme att tillämpas, enär jag hört enskilda bankers målsmän, hvilka med skäl icke kunna anses sakna hvarken förmåga eller vilja att se bankernas fördel till godo, med synnerlig förkärlek yttra sig för att ett sådant stadgande skulle blifva gällande.

Slutligen har Utskottet i riksbankens intresse yttrat, att ett grundlagsstadgande, sådant som det af Kongl. Maj:t föreslagna, skulle kunna gifva de enskilda bankernas sedlar företräde framför Riksbankens, till följd deraf att det å ena sidan "förespeglade möjligheten af att Riksbanken kunde komma att inställa sin myntutvexling och å den andra hänvisade till en bestämmelse, som ovilkorligen ålade de enskilda bankerna en sådan skyldighet". Jag vet knappast, om Utskottet haft rätt allvar med denna mening, ty nog kunna vi vara förvissade att den som studerat grundlagen och derifrån hemtat sina omdömen, väl förstår att det är ett särskildt företräde, som gifvits Riksbankens sedlar genom tvångskursen och att därför det behöfves en bestämmelse, huru vidt denna sträcker sig, äfvensom att Riksbanken alltid har skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt, en skyldighet som endast genom särskilda bestämmelser komme att åläggas de enskilda bankerna. Skulle öfvertygelsen om Riksbankens skyldighet att med mynt inlösa sina sedlar af något rubbas, så vore det just genom Utskottets förslag, som borttager orden "med silfver", utan att sätta något annat i dess ställe.

Jag har alltså icke i någon punkt funnit Utskottets förslag ega företräde framför Kongl. Maj:ts men deremot Kongl. Maj:ts förslag ega företräde deri, att i detsamma blifvit tydligt bestämdt att Riksbankens sedlar skola lyda å och inlösas med mynt, som är gällande och icke med skiljemynt, hvaremot Utskottet icke stadgat att sedlarne skola utgifvas på mynt; vidare har, allteftersom paragrafen nu

anses böra förstås, ett förtydligande i dess lydelse eller en inskränkning blifvit meddelad, med afseende å tvångskursen, hvarigenom dess största obillighet blifvit borttagen; vidare har möjlighet blifvit gifven att för de enskilda bankerna stadga skyldighet att med mynt inlösa sedlar, och slutligen vill jag tillägga, att 72 §:n genom Kongl. Maj:ts förslag skulle äfven i öfrigt erhålla en lydelse, som vore klar och bestämd, och i afseende på hvilken man alltså icke behöfde hafva olika meningar, så att, såsom nu är förhållandet, de som vilja komma till samma slut blifva oense i uppfattningen, huruvida en förändring i ordalydelsen är behöflig eller icke.

Af hvad jag nu anfört följer, att jag förordar Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Rydqvist: Då jag vid remissen af den Kongl. propositionen i detta ämne uttalade min tacksamhet för att detta förslag blifvit framlagdt, emedan jag i hufvudsaken gillade detsamma, följer deraf att jag naturligtvis icke kan gilla det betänkande, som nu föreligger till behandling.

Då under loppet af de senaste åren de mest grava anmärkningar och besvär, synnerligast från denna Kammars majoritet, blifvit framställda mot lydelsen af 72 §:ns andra moment, som tillkom vid 1809 års riksdag och som innehåller, att Riksbankens sedlar må såsom mynt i riket erkännas; när vidare den stora och öfverväldigande majoriteten i denna Kammare under de senaste åren gillat alla de förslag, som från regeringen eller enskilda motionärer blifvit gjorda om borttagande af den så kallade tvångskursen, hvar emot den stora majoriteten i Andra kammaren med ständigt stigande röstpluralitet afslagit hvad i detta hänseende blifvit af Första kammaren gilladt; så förefaller det mig i högsta grad besynnerligt, att, då Kongl. Maj:t nu, såsom Herr Justitie-statsministern yttrade, framlagt ett förmedlingsförslag, hvilket borde kunna sammanjemka och förena de skilda åsigtarna, vill man derpå icke fästa något afseende. Den stora skilnaden emellan Kongl. Maj:ts förslag och den nu gällande 72 §:n i detta stycke är den, att genom Kongl. Maj:ts förslag skulle man få bort den, lindrigast sagdt, oegentliga bestämmelsen i den nu gällande 72 §:n, att Riksbankens sedlar må gälla såsom mynt, och att den så mycket i denna Kammare öfverklagade tvångskursen blefve limiterad dertill, att den icke gällde längre tid än banken fullgjorde sina förbindelser. Jag kan icke fatta annat, än att detta borde tillfredsställa en hvar, som ser saken opartiskt. Jag vill nu först och främst fästa Herrarnes synnerliga uppmärksamhet derpå, att, då Konstitutions-Utskottet vid 1834 års riksdag, på grund af återremiss från stånden, föreslog ett ungefär lika beskaffadt stadgande, som det i 1872 års Kongl. proposition i fråga ställda, så bifölls detta Konstitutions-Utskottets förslag sedermera af dåvarande Rikets Städer vid 1841 års riksdag utan votering; och vidare derpå, att de personer, som vid 1841 års riksdag voro de mest inflytelserika i alla stånden, voro utmärkta män, äfven i hvad som rörde finansväsendet, och möjligen fullt jämförliga med den nu levande

vande generationen af svenske statsmän. Det var den tiden vana att hålla strängt på våra grundlagar och att icke medgifva någon ändring i desamma, om den icke ansågs vara fullt befogad. Derföre tror jag också, att när Rikets Ständer för trettio år sedan antogo denna grundlagsförändring, hade de fullt skäl dertill. Orsaken åter hvarför Kongl. Maj:t 1841 förkastade förslaget, var ögonskenligen endast elakt lynne i följd af den utgång, som en föreslagen förändring i 1 mom. af samma paragraf fått vid samma riksdag. Dessutom är det herrarne väl bekant, att en så beskaffad bestämelse, att banksedlar icke gälla såsom lagligt betalningsmedel längre än de af banken med klingande mynt infrias, eger rum bland annat i England sedan 1833 och i Norge sedan 1857. Vi hafva sålunda ganska goda prejudikat, och behöfva icke blygas för att besluta ett sådant stadgande år 1872 i Sverige. När jag nu tillser, hvilka motiv Konstitutions-Utskottet haft för att afstyrka förslaget i denna del, så äro dess ord följande: "Dervid möter till en början den erinran, att om det öfver hufvud anses för upprätthållande af banksedelns värde vara af vikt, att i grundlagen qvarstår en bestämelse angående bankens skyldighet att inlösa den efter ordalydelsen" etc. För min del har jag aldrig trott det vara af någon vikt, att det tredje momentet i 72 §, hvilket tillkom 1851, qvarstår i grundlagen. Det är icke af någon vikt, derföre att bankens skyldighet att efter ordalydelsen infria sina sedlar finnes bestämd uti vår gällande alimänna lag af 1734 uti 9 Kap. 2 § Handelsbalken. Dessutom stadgas i 2 § af 1830 års lag om myntbestämningen, att "Rikets Ständer atlofva och försäkra, att hvar och en, som någon bankosedel eller förbindelse innehafver, skall derfor njuta betalning enligt den i 1 § stadgade grund", äfvensom i 1 § af 1830 års lag för Rikets Ständers bank den bestämelse är gifven, att "ifrån den dag, då utvexling af silfver ånyo vidtager, enligt hvad derom vid denna Riksdag beslutadt blifvit, är banken skyldig att, enär så påfordras, sina sedlar med svenskt silfvermynt inlösa efter den grund, Konung och Rikets Ständer fastställt". Något grundlagsstadgande, motsvarande det nu gällande 3 mom., anser jag derföre icke vara af någon vikt; men, säger Utskottet, om det är af någon vikt, "så måste det nuvarande stadgandet i afseende på formen så tillvida innebära ett afgjort företräde framför det föreslagna, att det förra ovilkorligen förpligtar banken till en sådan inlösen". Ja, det är nog sannt att banken, jemlikt det nu gällande stadgandet, ovilkorligen förpligtas dertill, men det finnes ett ordspråk, som säger: "ultra posse, nemo obligatur". Det finnes en möjlighet, att Sveriges Riksbank, i likhet med världens alla andra banker, kan nödgas ännu en gång inställa sina betalningar; men jag vill dervid fästa uppmärksamheten på, att om något sådant skulle inträffa, så har det oaktadt bankens skyldighet att lemna full valuta för sina sedlar, enligt dessas lydelse ingalunda upphört. Först sedan de åtgärder vidtagits, som i 2 § af 1830 års lag för banken föreskrifvas, utredning af förhållandet mellan hans aktiva och passiva egt rum, samt hans principaler, Riksdagen, under hvars garanti banken står, vägrat att fylla den möjli-

gen uppstående bristen i full likvid af banksedlarne; först då skulle kunna inträffa, att bankens ovillkorliga betalningsskyldighet i själfva verket komme att upphöra. Men detta fall kunde tydligen ega rum lika väl med den nu gällande, som med den af Kongl. Maj:t föreslagna ändrade lydelsen af 72 § Regeringsformen.

Det uti förslaget gjorda tillägget, att tvångskusen blott gäller, så länge banken fullgör sina förbindelser, betyder således ingenting annat eller mer, än att i samma ögonblick som banken, i anseende till bristande betalningsförmåga, stänger sin lucka, upphör banksedeln att vara ett lagligt betalningsmedel. Franska banken, den erkänt solidaste i Europa, hade den 23 Juni 1871 i metallisk kassa 1,318,000,000 francs, men från denna tid till den 11 Augusti uttogos nära 300 millioner, hvaraf följden blef, att nämnda bank då fick stoppa; men hans skyldighet att till fullo inlösa sina sedlar kvarstår ändock.

Utskottet yttrar vidare: "Bankens ställning är icke numera, såsom förr, någon hemlighet för den allmänhet, som anlitar densamma; man skall helt säkert i god tid förstå att taga varning af de tecken, hvarmed en kris, sådan som den, hvilken förutsättes skola bringa banken i förlägenhet, plägar förebåda sin ankomst, och ett osäkerhetstillstånd skall uppstå, hvars fortvaro genom förvaltningsåtgärder, som ingen lagstiftning kan förekomma, skulle kunna ganska långt uttänjas. Såväl under denna tid som under den, hvilken der-efter erfordrades för att konstatera det faktum, att banken inställt sin vexling, och för att göra detta faktum allmänt bekant, fruktar Utskottet, att tvångskursens verkningar komma att gifva sig ganska tydligt tillkänna, och den nu föreslagna åtgärden kan derföre icke synas Utskottet innefatta någon tillfredsställande lösning af den omtvistade frågan". Utskottet har fullkomligt rätt, då det säger, att bankens ställning icke kan förhemligas, icke ens för en vecka, men att under sådana förhållanden det skall erfordras någon längre eller kortare tid för att konstatera det faktum, att banken inställt sin vexling, det kan jag ej fatta. Jag tror för min del, att det genom telegrafen blir ögonblickligen bekant, från Ystad till Haparanda, om banken skulle vägra att inlösa sina sedlar mot den i dessa förskrifna metalliska valuta, och att tiden icke kan uttänjas ens en enda timme.

I afseende på det i den Kongl. propositionen gjorda tillägg, att i fråga om bankbolags inlösen af egna sedlar gälle hvad derom i dessa bolags reglementen kan vara annorlunda stadgadt, så var jag vid remissen af denna Kongl. proposition tveksam, huruvida detta stadgande skulle behöfva intagas i 72 §, men mina betänkligheter i detta hänseende hafva försvunnit, sedan jag läst Utskottets motiv för uteslutande af detta tillägg. Utskottet säger nemligen: "Från den rättighet, som i allmänhet skulle tillkomma en hvar, att såsom laga betalningsmedel använda Riksbankens sedlar, vill Kongl. Maj:t möjliggöra ett undantag för enskilda banker, hvilka ansetts böra vid anfordran inlösa sina sedlar med klingande mynt. Utskottet medgifver det riktiga i denna grundsats, äfvensom att den icke kan genomföras, så länge 72 § Regeringsformen bibehåller sin nuvarande

lydelse, men likväl vore det, enligt Utskottets mening, föga billigt att, såsom nu blifvit antydt, tillämpa den så, att de enskilda bankerna ålades inlösa en del af sina förbindelser med klingande mynt, under det att deras gäldenärer finge inlösa sina med Riksbankens sedlar“. Om jag nu till en början håller mig till det sista skälet, som skulle vara kardinalskälet, får jag fästa uppmärksamheten på, att dervid är uteglömdt, att bankernas gäldenärer finge inlösa sina förbindelser till privatbankerna med Riksbankens sedlar, blott så länge dessa af Riksbanken inlöstes med klingande mynt enligt sedlarnes lydelse. Detta anser jag vara en ganska vigtig omständighet. Utskottet, som medgifver riktigheten af den grundsats, att de enskilda bankerna böra med klingande mynt inlösa sina sedlar, säger, att ett sådant åläggande icke kan genomföras, så länge 72 § bibehåller sin nuvarande lydelse, det vill säga, att om frågan nu förfaller och 72 § fortfarande kommer att till sin lydelse blifva oförändrad, så är det icke möjligt för den lagstiftande makten i Sverige att vid förlängningen af oktroj för ett enskildt bankbolag eller vid en ny oktrojs meddelande förklara, att bolagets sedlar skola med klingande mynt inlösas. Jag hade likväl trott, att lagstiftande makten i Sverige hade denna rätt, och för min del känner jag icke något land, der de enskilda bankerna äro berättigade att icke inlösa sina sedlar med metalliskt mynt; men det skulle vara mig särdeles angenämt att få erfara, om så är förhållandet någonstades.

Hvad beträffar Utskottets förslag, att ur den nu gällande 72 § utstryka orden “med silfver“, men bibehålla det 3:e momentet i öfrigt, så är detta lika beskaffadt med hvad vi fått från Konstitutions-Utskottet vid sednaste riksdag. Detta 3:dje moment skulle komma att lyda så: “Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, af banken inlösas“. Nu frågar jag eder, mine Herrar: om ett sådant stadgande icke funnes som det nu föreslagna, men det föll en motionär in att framkomma med ett förslag om ett sådant tillägg till paragrafen, hvad tron I väl att denne motionär skulle utsätta sig för, om icke för allmänt åtlöje? Det nuvarande stadgandet är ämnadt att gifva en förstärkning åt de i paragrafen förut gifna bestämmelser, nemligen att sedlarne skola med *silfver* inlösas, men lindrigast sagdt obehöfligt och onödigt synes mig vara att i grundlagen insätta hvad som står att läsa i sedlarne och i civillagen.

Då jag vid remissen af den Kongl. propositionen yttrade mig icke kunna inse något skäl för införandet af orden “med rikets verkliga mynt“, får jag slutligen förklara, att jag ännu vidhåller detta mitt yttrande. Jag anser denna bestämmelse vara i hög grad vilseledande, om vi en gång få en förändring i standard, och det skulle blifva ganska besynnerligt, att sedan vi städse eller i sekler haft silfver såsom ensam värdemätare för rikets myntväsen, och, äfven om denna värdemätare komme att utbytas mot guld, ovillkorligen under längre tid måste tillerkänna begge dessa ädla metaller egenskapen att vara verkligt mynt, hvarmed liqvider af alla slag, åtminstone enskilde emellan, kunna fullgöras, så skulle under denna sednare tidsperiod en lag vara gällande, som förklarade silfver *icke* vara verkligt mynt.

Med stöd af hvad jag sålunda haft äran anföra, kan jag icke biträda Utskottets förslag, utan anhåller om återremiss i syftning att Kongl. Maj:ts proposition, med uteslutande af orden "med rikets verkliga mynt", måtte varda antagen, men att, i händelse detta förslag icke skulle vinna anklång, åtminstone det sista momentet i Utskottets förslag måtte utgå.

Herr Faxe: I den reservation, jag tillåtit mig afgifva mot Utskottets hemställan i andra punkten af förevarande betänkande, har jag sökt ådagalägga, att 72 § Regeringsformen, sådan denna paragraf för närvarande lyder, icke innebär något ovillkorligt åliggande för Riksdagen att genom banken utgifva sedlar å silfver, samt att densamma ej heller hindrar utgifvandet af sedlar ställda å annan myntsort, eller förbinder statsmakterna att utgifva silfvermynt i vidsträcktare mån, än som erfordras till inlösen af de emitterade sedlarne. Att för öfrigt något hinder icke finnes att bestämma, det guld skall gälla jemte silfver, bevisas redan dermed, att Konung och Riksdag beslutat prägling af guldmynt.

Den hufvudsakligaste anmärkning, hvartill Utskottets förslag torde gifva anledning, är den, att nämnda förslags antagande skulle medföra, att tvångskurs komme att stadgas jemväl för de sedlar, som utgåfvos i guld. Samma anmärkning drabbar äfven Kongl. Maj:ts i första punkten afhandlade förslag; och då jag ansett det hvarken vara nyttigt eller behöfligt att bibehålla tvångskursen, har jag lika litet kunnat biträda det ena som det andra förslaget. De skäl i öfrigt, som föranledt mig att instämma i Utskottets afstyrkande hemställan med afseende å Kongl. Maj:ts förslag, hafva varit, att det syntes mig betänkligt att i grundlagen inrymma en antydning derom, att det kunde inträffa, att banken upphörde att inlösa sina sedlar, äfvensom jag funnit det besynnerligt, att man, då bankens sedlar erkännas såsom lagligt betalningsmedel, velat ålägga privatbankerna att inlösa sina sedlar med verkligt mynt. Genom oförmålda antydning befarar jag, att Riksbankens kredit kunde skadas, och genom åläggande för privatbankerna, att städse vid anfordran tillhandahålla metall, skulle måhända åt deras sedlar beredas större förtroende, än som komme Riksbankens sedlar till del, hvarjemte nämnda åläggande kunde tydas såsom ett misstroende emot Riksbanken — något, som jag ingalunda skulle vilja understödja.

Jag anhåller, att Kammaren behagade bifalla Utskottets hemställan i första punkten, och får med afseende å den andra punkten hänvisa till min reservation, deri jag särskildt framhållit, att paragrafen enligt dess nuvarande lydelse icke lägger något hinder i vägen för att man samtidigt kan hafva både guld och silfver till rikets hufvudmynt.

Herr von Gegerfelt: Då jag, såsom ledamot i Konstitutions-Utskottet, biträdt förevarande betänkande, anhåller jag att med några ord få redogöra för skälen dertill. Till en början vill jag anmäla, att jag icke var tillstädes i Utskottet, då betänkandet justerades, och att jag således icke är ansvarig för motiven i detsamma, ehuru

de till största delen öfverensstämma med mina åsikter. Det torde vara lätt att inse, att lika enstämmigt som Utskottet varit i sitt beslut, lika skiljaktiga hafva dess ledamöter varit i afseende på motiven; och då det icke torde vara lämpligt att i betänkandet införa de särskilda ledamöternes mening, har denna komposition skett så, att den icke stöter någon särskild åsigt allt för mycket för hufvudet.

Här hafva blifvit åberopade stora auktoriteter för en motsatt åsigt mot Utskottets; men huru stora dessa auktoriteter än äro, hindra de ej mig att uttala min egen åsigt, utan leda derhän att mer än eljest uppmärksamma de motskäl, som anföras, och som möjligen skulle kunna ändra min åsigt. Jag behöfver icke förklara, att jag är lika stor vän som någon af tvångskursens afskaffande, och jag har hvarje gång denna fråga förevarit utan tvekan röstat i öfverensstämmelse dermed; men då nu ett sådant afskaffande icke är ifrågasatt och, såsom den Kongl. propositionen innehåller, icke kan med hopp om framgång ifrågasättas, återstår att tillse, huruvida det i den Kongl. propositionen föreslagna stadgandet skulle vara mer än det nuvarande betryggande mot ett inställande af Riksbankens invexling eller lända till förmildrande af de menliga följder, som deraf skulle uppkomma. I 72 § Regeringsformen hafva vi ett ovilkorligt grundlagsbud, att Riksbankens sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, af banken inlösas. Hvarje inställande af denna invexling är således ett grundlagsbrott, likasom hvarje åtgärd vid bankens förvaltning, som kan leda till nödvändigheten deraf. Redan häre, då man måste förutsätta den aktning för grundlagen, utan hvilket samhället icke kan ega bestånd, ligger en moralisk garanti, att Riksbanken skall så förvaltas, att den kan fullgöra sin skyldighet i detta afseende; men ej nog härmed; äfven en juridisk garanti finnes, ty så länge detta ovilkorliga stadgande står i grundlagen, och grundlagen måste gälla framför hvarje civillag, kan icke ens genom Konungens och Riksdagens sammanstämmande beslut invexlingen inställas, och, äfven om sådant komme att ske, skulle, så vida den af lagstiftande makten oberoende domaremakten fullgör sin pligt, hvarje innehafvare af en riksbanksedel njuta utmätning i all statens egendom, åtminstone den som står under Riksdagens disposition; och Riksbankens förvaltare, hvilka tyvärr ännu äro dess lagstiftare, skola säkerligen för undvikande af en sådan påföljd, äfven om de skulle ledas endast af den egna fördelen, säkerligen göra allt hvad göras kan, och detta är ej ringa, så länge låne- och beskattningsrätten är inskränkt. Man har invändt, att ett sådant stadgande kunde finnas lika väl i civillag; men ett grundlagsbud måste vara mera betryggande, då det icke kan ändras eller upphävas så lätt som en civillag.

Enligt Kongl. Maj:ts förslag förutsättes det såsom ett möjligen inträffande fall, att Riksbanken kan komma att brista i sin skyldighet att inlösa sina sedlar, och hvarje förutsättning af en möjlighet underlättar öfvergången till verklighet samt minskar följaktligen den moraliska garantien, likasom den juridiska minskas genom minskningen af hinder för åstadkommande af ändring i härom gällande lagbestämmelser. Vid sådant förhållande, då man icke kan vinna

det mål man åsyftar att få tvångskursen afskaffad, anser jag det vara bättre, att det nuvarande, om ock oeffterrättliga stadgandet kvarstår, endast med den ändring som påkallas för vinnande af det närmast åsyftade, mera allmänt eftersträfvade målet eller guldstandardens införande; hvilket mål lättast vinnes om ej dermed förenas reformer, hvarom meningarne ännu äro delade.

Hvad angår frågan om de enskilda bankerna, synes mig, att ett stadgande om skyldighet för dem att inlösa sina sedlar med metalliskt mynt är utan all betydelse i vanliga lugna tider; i kritiska tider deremot skulle ett sådant stadgande sannerligen icke kunna af dem efterleivas, så länge de äro skyldiga att i liqvid för sina fordringar mottaga Riksbankens sedlar.

Anmärkning har blifvit framställd mot Utskottets yttrande, att genom föreslagna inlösningsskyldigheten skulle dessa bankers sedlar få ett företräde framför Riksbankens i den allmänna rörelsen eller, med andra ord, att de enskilda bankerna skulle blifva säkrare än Riksbanken. Detta är väl en sanning, ty då Riksbankens principaler sjelfve äro lagstiftare för densamma och således i egen sak, men derjemte lagstiftare för de enskilda bankerna, har härigenom en fordringsegare större garanti att få ut sin rätt af de enskilda bankerna än af Riksbanken. Härmed vill jag dock ingalunda hafva sagt, att deruti ligger något hinder för förslagets antagande, hvarigenom tvärtom en ytterligare uppfordran skulle vinnas till garantiens utsträckning äfven till Riksbanken. En talare har ansett, att det skulle väcka åtlöje, om man införde ett förbud mot Riksbankens underlåtenhet att fullgöra sina förbindelser i grundlagen. Detta åtlöje utsatte sig Rikets Ständer för vid 1850—1851 års riksdag, och stadgandet derom står der nu,

I Kongl. Maj:ts proposition är förslaget, att Riksbankens sedlar skola inlösas efter lydelsen med "*Rikets verkliga mynt*". Jag vill icke fästa mig vid det oegentliga uttrycket "*verkligt mynt*"; ehuru medgifvas måste att hvad som icke är verkligt finnes icke till, och allt som är mynt är derföre också "*verkligt mynt*"; men månne icke detta stadgande innebär i sig sjelf en motsägelse, ty om myntfoten blir guld, hvarigenom guldets blir rikets *verkliga mynt*, kommer det stadgandet, att bankens sedlar skola inlösas efter lydelsen "med rikets verkliga mynt", att gifva anledning till den frågan: skola bankens hittillsvarande sedlar, hvilka lyda å silfver, hädanefter komma att inlösas "*efter lydelsen*" eller "*med rikets verkliga mynt*", som är guld? Begge delarne kan icke ske! Man fruktar, att banken skulle kunna utgifva sedlar på annat än mynt, och att således det betryggande, som ligger i uttrycket "*rikets verkliga mynt*", skulle förfalla. En banksedel är dock en förbindelse lydande på mynt och icke något annat. En förskrifning att lemna spanmål eller stearinljus kan icke kallas en banksedel, och en sådan tolkning synes mig väl mycket strida emot det begrepp, som allmänna språkbruket fäster vid detta ord.

Hvad slutligen Herr Faxes reservation angår, så, äfven om grundlagen icke uttryckligen stadgar, att rikets mynt skall vara af silfver, kan icke förnekas, att han förutsätter det såsom ett gifvet

faktum, och att hvarje förändring deraf äfven skulle strida, om också icke emot grundlagens ord, så åtminstone emot dess anda. Dessutom är det temligen tydligt, att det stora parti, som håller på tvångskursens bibehållande, icke skulle kunna förmås att ingå på antagandet af guldstandard, utan att den tvångskurs, som nu tillkommer Riksbankens sedlar, skulle flyttas på desamma, lydande i guld.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman, Johan Jakob: Det förekommer mig, som om Utskottet föresatt sig att komma till ett visst mål, och att Utskottet, för att uppnå detta, sökt att affatta sina motiv så godt som det låtit sig göra för ändamålets vinnande. Dessa motiv hafva af Herr Justitiestatsministern blifvit underkastade en utförlig granskning; men jag tillåter mig, för min del, att försöka framställa några ytterligare skäl, hvarför jag anser Utskottets förslag icke kunna vara att föredraga framför det af Kongl. Maj:t framställda. Ut i betänkandet, pag. 4, gör Utskottet till en början den erinran, att om det öfver hufvud anses för upprätthållande af banksedelns värde vara af vigt, att i grundlagen qvarstår en bestämmelse angående bankens skyldighet att inlösa den efter ordalydelsen, så måste det nuvarande stadgandet i afseende på formen så till vida innebära ett afgjort företräde framför det föreslagna, att det förra ovilkorligen förpligtar banken till en sådan inlösen, och att statsmakterna icke utan en grundlagsförändring kunna eftergifva denna förbindelse för Riksbanken, medan deremot det sednare uttryckligen förutsätter det fall, att banken kan komma att brista i denna sin skyldighet, utan att dervid fästes något annat äfventyr, än att sedlarnes egenskap af laga betalningsmedel upphör. Antingen det står i grundlagen eller i annan lag, exempelvis Myntbestämmningslagen af 1 Mars 1830, är Riksbanken naturligtvis skyldig att inlösa sina sedlar med mynt, hvarom ock dessa innehålla särskild förbindelse, men öfver förmågan kan intet åliggande sträcka sig, och grundlagsbudet är i detta fall således ej mäktigare än annan lag. Att förutsätta ett sådant fall, nemligen att banken skulle komma i den belägenhet att icke kunna fullgöra sina förbindelser, är icke något annat än som förut händt, och åter kan hända, och äfventyret för banken precis detsamma. Deremot är i ett sådant beklagligt fall äfventyret för den enskilde, som har *något* att förlora, helt annat om sedeln enligt lag skall betraktas lika med mynt, än om den får gälla hvad den kan.

Vidare säger Utskottet: Hvad åter sjelfva saken beträffar, så afser förslaget att förebygga tvångskursens skadliga verkningar, genom att upphäfva densamma i det ögonblick, då banken upphör att inlösa sina sedlar efter deras lydelse. Förutsatt att det lyckades att med tillbörlig skyndsamhet och säkerhet bestämma detta ögonblick, så vore dock, enligt Utskottets förmenande, det sökta ändamålet dermed långt ifrån vunnit. Bankens ställning är icke numera, såsom förr, någon hemlighet för den allmänhet som anlitar densamma; man skall helt säkert i god tid förstå att taga varning af de tecken, hvarmed en kris, sådan som den hvilken förutsattes skola bringa banken i förägenhet, plägar förebåda sin ankomst, och ett osäkerhetstillstånd skall

uppstå, hvars fortvaro genom förvaltningsåtgärder, som ingen lagstiftning kan förekomma, skulle kunna ganska långt uttänjas. Såväl under denna tid som under den, hvilken derefter erfordrades för att konstatera det faktum, att banken inställt sin vexling, och för att göra detta faktum allmänt bekant, fruktar Utskottet, att tvångskursens verkningar komma att gifva sig ganska tydligt tillkänna, och den nu föreslagna åtgärden kan derföre icke synas Utskottet innefatta någon tillfredsställande lösning af den omtvistade frågan.

Jag vill visst icke neka, att svårighet kan uppstå att bestämma ögonblicket, då bankens förmåga att med klingande mynt inlösa sina förbindelser verkligen upphör; och för min del hade jag således helst sett, att tvångskursen blifvit fullständigt afskaffad; men då Riksdagen icke velat ingå på ett sådant förslag, har det synts mig bättre om man kunde erhålla en vilkorlig, till teorien antaglig tvångskurs och som äfven i praktiken i de flesta fall vore det, än en ovilkorlig sådan.

Tillstås måste äfven, att mycket stora olägenheter skulle komma att uppstå under det osäkerhetstillstånd som föreginge bankens oförmåga att inlösa sedlarne, men man får väl medgifva, att dessa olägenheter blifva desamma antingen tvångskursen kommer att upphöra i och med Bankens oförmåga att fullgöra sina förbindelser, eller ej.

Utskottet medgifver det riktiga i grundsatsen, att de enskilda bankerna inlösa sina sedlar med klingande mynt, och att detta icke kan ske, så länge 72 § Regeringsformen bibehåller sin nuvarande lydelse. Men hvarföre vill då icke Utskottet föreslå en lydelse, som möjliggör detta önskningsmål? Jo, Utskottet tvekar om det vore billigt "att tillämpa grundsatsen så, att de enskilda bankerna ålades inlösa en del af sina förbindelser med klingande mynt, under det att deras gäldenärer finge inlösa sina med Riksbankens sedlar"; men Riksbankens sedlar *äro* mynt, så länge de inlösas, och när de ej inlösas, kunna, enligt Kongl. Maj:ts proposition, inga betalningar dermed verkställas.

Vidare säger Utskottet: Det kan dessutom sättas i fråga, huruvida icke genom ett grundlagsstadgande, som å ena sidan förespeglade möjligheten af att Riksbanken kunde komma att inställa sin myntutvexling och å den andra hänvisade till en bestämmelse, som ovilkorligen ålade de enskilda bankerna en sådan skyldighet, skulle bereda dessa bankers sedlar ett företräde framför Riksbankens i den allmänna rörelsen, hvilket Riksbankens principaler minst af alla torde finnas villiga att medgifva.

Denna åsigt har jag åtminstone icke svårt att vederlägga, ty derom har Konstitutions-Utskottet vid 1870 års riksdag i sitt betänkande N:o 9 sjelf dragit försorg. Jag ber att få uppläsa de sanna och värdiga ord, som Utskottet då yttrat: "Man har vidare befarat, att då riksbanksedeln upphörde att anses såsom mynt, men privatbanksedlarne deremot inlöstes med silfver, de sednare skulle blifva lika goda med Riksbankens och till och med uttränga dem ur den allmänna rörelsen. Menar man härmed, att privatbanksedlarne skulle blifva i säkerhet jemngoda med Riksbankens, torde detta få anses såsom en väsendtlig vinst af reformen; ty icke lär det väl betraktas såsom någon fördel för den allmänna rörelsen, att mindre säkra

kreditpapper der vore i omlopp. Hvad åter angår farhågan, att Riksbankens sedlar skulle af privatbankernas undanträngas, synes den icke så litet öfverdrifven. Ty utan afseende på de medel, hvilka alltid stå en kapitalstark bank, som drifver omfångsrik rörelse, till buds att hålla sina sedlar i omlopp, skulle Riksbanken alltid behålla det företrädet framför de enskilda bankerna, att dess sedlar, och inga andra, komme att mottagas i den allmänna uppbörden. Faran vore i sanning ej stor, att sådana sedlar skulle ur allmänna rörelsen utträngas, hvilka hade uteslutande privilegium att mottagas vid den största af alla liqvider, som försiggå inom landet, och dessutom företrädesvis komme att användas vid de utbetalningar, som för statens räkning verkställas.“

Jag ber få tillägga, att jag aldrig hört, att engelska banknoter mindre gerna tagas i liqid, ehuru man allt för väl har sig bekant, att deras tvångskurs upphör i och med det att banken ej längre förmårlösa dem, och man må ej heller förglömma, att Sveriges Riksbanks sedlar enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle komma att äga ett företräde framför de enskilda bankernas deruti, att de ginge med tvångskurs så länge de i Riksbanken inlöstes.

Hvad som nu föranlett den anmärkta omkastningen i Utskottets åsigt, får man gissa sig till!

Jag sade i början af detta anförande, att Utskottet föresatt sig att komma till ett visst mål. Men hvad är då detta mål? Jo, att vinna guld till myntfot. Jag vill visst också söka befordra detta mål, men icke på hvad villkor eller till hvad pris som helst. Man kan betala äfven guld för dyrt, och jag tror att vi böra se oss före, innan vi besluta oss för åtgärder till vinnande af detta mål, som vi sedan kunna få skäl att ångra. Heldre än att binda oss vid tvångskursen äfven för guld, och heldre än att antaga Utskottets förslag, som förhindrar åläggandet för de enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med metallisk valuta, vill jag behålla det stadgande, som finnes i nuvarande grundlag.

Genom antagande af Herr Faxes reservation, hvilken jag gillar i afseende på dess slutsatser rörande möjligheten att erhålla guld såsom värdemätare, skulle vi kunna vinna ett fakultativt mynt, och derå utgifva sedlar utan tvångskurs, hvilket mynt och hvilka sedlar enligt min åsigt skulle vinna ganska mycken spridning, om det nya myntet fölle in, icke blott med värdena å vårt nuvarande mynt, så att mellangiften blefve lätt att beräkna, utan äfven öfverensstämde med det mynt som af våra grannar möjligen kommer att antagas, hvarjemte det äfven måste påbjudas i den allmänna uppbörden, samt all skilnad mellan in- och utvexling, äfvensom utgifvande af sedlar å smärre valörer af silfvermyntet upphöra. På detta sätt skulle jag tro att reformen kunde genomföras på ett bättre sätt än Utskottet föreslagit och tvångskursen i viss mån förlora sin betydighet.

En väsendtlig anledning som vi haft att påskynda reformen har varit fruktan, att Tyskland skulle förekomma oss genom införande af en myntfot, grundad på guld, och att detta land med sina 400,000,000 Thaler i rörelsemedel skulle alltför mycket höja priset på sistnämnda metall vid öfvergången till det nya systemet. Vi veta dock nu, att

vi icke kunna förekomma Tyskland i detta afseende, likasom att det åtkommit sitt guld på ett sätt, som icke, i någon anmärkningsvärd grad, förändrat värdet mellan silfver och guld. Ett annat skäl, hvarför man önskat att påskynda reformen, är den förlust vi lida i den dagliga handeln med grannländerna; men om, såsom man har anledning att tro, våra grannar skulle förändra myntfoten från silfver till guld, försvinner denna anledning till förlust för oss. Jag vill dermed icke hafva sagt, att vi icke böra söka befordra en reform, som med allt skäl anses önskelig; jag ber blott att den icke måtte anses så behöflig, att vi förhastad oss vid densammes genomförande.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Herr Dickson: Lika med en talare, ledamot af Konstitutions-Utskottet, som förut yttrat sig, ber jag att i största korthet få redogöra för de skäl, som bestämt mig att tillstyrka Utskottets förslag. Min ställning i denna fråga är temligen klar och tydlig, då jag sedan flera riksdagar tillbaka varit och fortfarande är för tvångskursens borttagande och anser, att Riksbankens sedlar icke hafva större värde än det förtroende allmänheten har till dess principaler, på samma sätt som förhållandet är med hvarje enskild förbindelse. Då jag således biträdt Utskottets afgifna förslag, har detta skett blott som en nödfallsutväg; ty jag tycker, sanningen att säga, hvarken om Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, men i valet mellan dessa båda, anser jag Utskottets förslag något bättre. Att Kongl. Maj:ts förslag är olämpligt, tror jag dels vara framhållet i Utskottets motiv dels ock har jag en särskild anledning för denna min åsigt. Jag tycker nemligen, att grundlagen redan innefattar i denna paragraf allt för många öfverflödiga stadganden, och att då ytterligare der intaga ännu ett par stadganden, det ena som framhåller möjligheten att Riksbanken icke skall fullgöra sina förbindelser, och det andra innehållande en undantagslagstiftning i afseende på de enskilda bankernas sedlar, är något efter min tanke så tillkonstladt, att jag icke kan vilja biträda något sådant. Ett ytterligare skäl är det, att jag anser, att antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle innebära en orättvisa mot enskilda bankerna; ty man kan icke neka, att en viss tid måste förflyta från det Riksbankens sedlar började sjunka i värde, till dess den tidpunkt inträffade, då Riksbanken inställde sin betalning, och då dess sedlar, enligt det Kongl. förslaget, icke längre skulle vara lagligt betalningsmedel. Man känner i luften då detta skall komma, och följden häraf skulle blifva, att under denna tid, då Riksbankens sedlar skulle förminskas i värde, desamma komma att begagnas för fullgörande af liqvider, så mycket som möjligt vore. Då tycker jag det vore underligt, om någon institution skulle vara förhindrad att begagna Riksbankens sedlar såsom lagligt betalningsmedel, då grundlagen anser dem såsom sådant; och jag tror att det skulle blifva stora svårigheter för de enskilda bankerna att kunna fullgöra sina förbindelser. Här i Stockholm kunde det visserligen gå lätt för sig, ty när det började kännas i luften, att Riksbanken vore skakad i sina grundvalar, skulle de enskilda bankerna genast skicka sina riksbanksedlar till Riksbanken för att få silfver deremot och på så sätt kunna

betrygga sig; men med enskilda bankerna i landsorten vore förhållandet annorlunda.

Ehuru jag verkligen icke mycket tycker om Utskottets nu afgifna förslag, utan önskar att kunna bifalla det af regeringen under förra året framställda förslag; men då jag vet, att sådant icke nu kunnat gå för sig, har jag tillgripit Utskottets förslag endast i nödfall, anseende detsamma vara bättre än det förslag, som Kongl. Maj:t nu afgifvit.

Beträffande Herr Faxes reservation, finner jag densamma icke vara grundad på riktiga principer. Han anser, att man, utan ändring af grundlagen, skulle kunna utgifva sedlar, lydande på guld; men innan Riksbanken kan göra detta, är en förändring nödvändig så väl af banklagen, som i myntbestämmningslagen af den 1 Mars 1830, och dennas förändring kan icke ske på annat sätt än enligt 87 § Regeringsformen. Men tro icke Herrarne, att samma parti, som nu motsätter sig tvångskursens borttagande, skulle se ett ytterligare skäl deri för att motverka denna förändring, då det kunde befara, att denna tvångskurs skulle så småningom försvinna.

Då jag ansett, att det för närvarande icke finnes något annat sätt, på hvilket denna fråga skulle kunna genomföras, än det som Utskottet nu föreslagit, har jag biträdt Utskottets förslag, huru mycket det stridt emot mina egna åsikter. Skulle åter Riksdagen besluta sig för Kongl. Maj:ts förslag, är mitt hufvudsakliga skäl mot detta sednare, att jag anser det vara olämpligt att i grundlagen inrymma sådana stadganden, som detsamma innebär; men om ändamålet kan vinnas på detta sätt, skall jag, för min del, icke rösta deremot. För närvarande anser jag mig böra förorda bifall till 1:sta punkten af Utskottets betänkande.

Herr von Ehrenheim: Då Andra Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan i denna punkt, och Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna förslag således för denna riksdag är förfallet, torde det visserligen icke vara skäl att vidlyftigare orda derom; men då jag i Utskottet deltagit i en så allvarsam handling, som att afstyra en proposition från en aktad regering i ett så viktigt ämne, anser jag det vara min skyldighet och rättighet att för Kammaren redogöra för de skäl, som föranlett mig dertill.

Såväl Kongl. Maj:t i sin proposition, som Hans Exellens Herr Justitie-statsministern i sitt yttrande har gifvit tillkänna, att det egentliga ändamålet med denna proposition är att bereda en möjlighet att öfvergå till ett myntsystem, grundadt på guld, ehuru propositionen går längre och afser icke blott att borttaga detta hinder, utan äfven att i sjelfva grundlagen införa en modifikation af tvångskursen, hvilken modifikation innefattas i orden "*der ej banken underlåter att, vid anfordran, sina sedlar efter lydelsen med rikets verkliga mynt inlösa*". Nu låter detta utan tvifvel godt och väl. Det förefaller, som det skulle vara mycket enkelt att, så länge man endast behöfver presentera en banksedel för att få mynt därför, hvar och en skall vara pliktig taga emot sedeln; men att deremot, när man icke längre får metallisk valuta för sedeln, man är fri från en sådan förbindelse.

För min del anser jag dock, lika med en talare som yttrade sig vid remissen af den Kongl. propositionen, att det är omöjligt att rätt konstatera det ögonblick, då banken upphör att invexla sina sedlar. Det är gifvet att detta ögonblick inträder i sjelfva verket långt innan banken nödgas att stänga sin lucka. För närvarande då banken fullt redligt och öppet, såsom en enskild person, som är mån om sin kredit, betalar sina skulder och inlöser sina sedlar, går det till på så sätt, att banken mot dessa sedlar säljer vexlar å utlandet, den utlemnar silfver och guld i plantsar och vidtager sådana åtgärder vid utväxlingen af större belopp i mynt, att detta kan ske utan hinder för den dagliga växlingsrörelsen. Det låter sig naturligen icke göra att uti ett bankreglemente stadga allt detta eller att der införa, att alla dessa och andra utvägar skola begagnas, utan man får nöja sig med att stadga, att sedlarne skola inlösas med klingande mynt, då de presenteras; men jag hemställer, om det icke är en omätlig skilnad emellan den inlösen som, på sätt jag antydtt, nu eger rum och en inlösen, som inskränker sig till de vanliga växlingskassorna, utan att någon likväl skulle kunna säga att banken stängt sina luckor, så länge nämnda kassor äro öppna.

Då en fullständig utväxling af silfver emot bankens sedlar således kan upphöra långt innan bankens lucka blir stängd och långt innan beslut kan fattas, att bankens sedlar ej längre äro lagligt betalningsmedel, tror jag, att det icke är skäl att i lag stadga — ty för mig är det likgiltigt om det står i grundlagen eller i annan lag — att Riksbankens sedlar skola hafva tvångskurs, så länge de, efter lydelsen, med rikets verkliga mynt inlösas. För min del är jag öfvertygad, att ändamålet vinnes endast genom tvångskursens fullständiga borttagande, och att hvarje annat medel endast blir en åtgärd på papperet, men icke tillfredsställande i sak.

Den andra omständigheten, som förhindrar mig att biträda Kongl. Maj:ts förslag, är den, att nämnda förslag innehåller ett särskildt medgifvande att göra ett undantag för de enskilda bankernas sedlar. Det är visserligen sannt, såsom det blifvit antydtt, att detta endast är ett medgifvande och icke ännu ett stadgande; men ingen lär väl tycka, att detsamma skulle utgöra en prydnad i formelt afseende för grundlagen, utan skulle det väl der införas i ändamål att begagnas till något praktiskt ändamål, och man kan således motse en undantagsbestämmelse, som till och med kommer att bero på Kongl. Maj:t, utan Riksdagens medverkan, att de enskilda bankerna skulle inlösa sina sedlar med klingande valuta. Efter min tanke skulle det i praktiskt afseende vara den viktigaste följden af tvångskursens fullständiga afskaffande, att i samma ögonblick de enskilda bankerna blefvo förbundne att inlösa sina sedlar med klingande mynt. Att deremot göra en undantagsbestämmelse i denna del för de enskilda bankerna och förpligta dem att inlösa sina sedlar med mynt, under det de fortfarande skulle vara skyldiga att låta betala sig med Riksbankens sedlar, är, enligt min åsigt, både orättvist mot institutioner, som gjort stor nytta och visat sig outhärliga för omsättningen i vårt land, och i finansiellt afseende orätt, ty om något är riktigt är det väl, att en bank i sin rörelse bör hemta medlen för fullgörande

af sina förbindelser, och det kan då icke vara rätt att säga, att en bank skall betala med ett och låta betala sig med ett annat. Nu kan väl hända, att åtskillige kunna säga, att i praktiskt afseende skulle det icke medföra så stora olägenheter. Jag vill icke nu på förhand inlåta mig i strid derom, men jag vill säga, att hvad som är teoretiskt orätt måste alltid kunna vara praktiskt skadligt, och att det således icke kan vara skäl att inrymma ett stadgande i den syftningen.

Hvad jag för öfrigt kunde hafva att tillägga, skulle afse att försvara det förslag, Konstitutions-Utskottet afgifvit; men då detta förslag ännu icke är afgifvet, vill jag afvakta föredragningen deraf och inskränker mig nu att anhålla om bifall till Utskottets hemställan i första punkten.

Herr Nordström: Både regeringens och det af Utskottet i stället för det förra framställda förslag beröra två högst viktiga samhällsintressen, nemligen egendomsvärdenas fasthet och dermed själfva eganderätten, samt frågan om myntet, hvars ändamålsenliga ordnande utgör en grundgaranti för den förra. I likhet med hvad nu är stadgadt skulle, enligt regeringens förslag, Riksbankens sedlar ovilkorligen böra erkännas såsom lagligt betalningsmedel inom cirkulationen i landet, så vida ej banken underlåter att dem, vid anfordran, efter lydelsen "med rikets verkliga mynt" inlösa. Utskottet deremot vill bibehålla denna gällande lydelsen af 72 § Regeringsformen, eller att "Riksdagen allena eger rätt att genom Riksbanken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas", och att "dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse af banken inlösas", men vill på samma gång utesluta de nu der befintliga orden: "med silfver", för att sålunda bereda möjlighet för införande af *guldstandard*; hvarjemte lagen för Riksbanken af den 1 Mars 1830, i hvad angår de åtgärder, som böra vidtagas, om invexlingen skulle afstanna, oförändrad komme att förblifva vid kraft.

Tvångskurs på Riksbankens sedlar skulle således, under förutsättning af oafbruten inlösen, framdeles så väl som hittills komma att ega rum. I sig själf är banknoten, *banksedeln* (af det ital. cedula, som cederas, öfvergår från hand till hand) en löpande skuldförskrifning, eller en anvisning på mynt att lyftas på gifven ort, och till själfva dess begrepp hör, att det utlofvade beloppet skall i mynt vid anfordran utfås. Det beror då på en hvar, huruvida han vill emottaga sedeln af sin gäldenär, eller i stället fordra mynt. Om deremot banksedlar förklaras *skola gälla* såsom lagligt betalningsmedel man och man emellan, d. v. s. såsom mynt, är väl dervid en skilnad att göra mellan banksedlar med tvångskurs, men inlösbara vid anfordran, och banksedlar med tvångskurs, men som derjemte äro oinlösbara. De förra cirkulera såsom myntsurrogater, de sednare bilda en själfständig valuta bredvid myntvalutan och medföra ungefär samma verkningar som dubbelstandarden, eller dubbla metallvalutan i de länder, der en sådan förekommer. Det ligger i själfva grundbegreppet af allt värde i statsekonomisk mening, att hvarje saks värde, eller pris, bestämmer sig själfständigt efter de allmänna lagar, som inverka på om-

sättnings- eller torgprisens stigande eller fallande. Detta gäller om guld och silfver, de två hufvudfaktorerna i dubbelstandarden, så väl som om alla andra varor. Det låter sig väl göra, att genom lag bestämma och upprätthålla ett visst värdeförhållande, som skall gälla, då dessa två metaller, präglade till mynt, användas såsom laga betalningsmedel; men deraf följer icke, att samma värdeförhållande förblifver fast och ståndande mellan dessa metaller, betraktade såsom varor. Priset på endera kan stigande eller fallande variera, medan det förblifver oförändradt på den andra. Derföre är ej heller dubbelstandarden något, som en klok finanspolitik vill under alla omständigheter godkänna. Det kan ej vara fördelaktigt för den allmänna rörelsen att, medan man, exempelvis, på varumarknaden ej kan för en mark guld få mer än $15\frac{1}{2}$ mark silfver, en mark guld på penningmarknaden skall enligt lag gälla $15\frac{1}{2}$ mark silfver. Sådant leder till stark införsel af guld till och utförsel af silfver från det land, der man för en mark guld kan få köpa $15\frac{1}{2}$ mark silfver, ehuru den i den allmänna handeln gäller endast $15\frac{1}{2}$.

I länder, der ett med tvångskurs försemt, men oinlösbart pappersmynt är satt i cirkulation med uppgift om, hvad hvarje sedel skall gälla i guld eller i silfver, har hvarje omständighet, som störande inverkar på dess kredit, till följd, att, hvilka medel man än må vidtaga för att söka upprätthålla dess pari, antingen ett *agio* uppkommer mellan pappersmyntet och det metalliska inom landet, eller ock att det sednare utföres och småningom försvinner, medan det förra stannar inom landet kvar, emedan det utrikes ej kan såsom betalningsmedel begagnas. Det behöfver ej närmare utredas, hvilka för eganderätten och egendomsvärdena vådliga följder häraf måste uppstå. Hvad åter angår sådana med tvångskurs försedda banksedlar, som vid anfordran skola med metalliskt mynt inlösas, kunna väl de inom cirkulationen utan egentlig förlust hållas uppe så länge invexlingen strängt hålles vid makt, och minimi-valörerna representera högre siffror; men äfven detta oaktadt visar dock erfarenheten, i synnerhet i andra länder, att en *agiotage* till förmån för det metalliska myntet äfven här vill göra sig gällande, särdeles om emissionen af sådana sedlar blir för stor utöfver det behöfliga: och om de, ehuru lagligen inlösbara, likväl *faktiskt* upphöra att vara det, blifva följderna för eganderätten och rubbningarne i egendomsvärdena alldeles desamma, som nyss nämndes.

Vårt eget lands historia har derpå de mest talande bevis att framställa. Vid den realisation, som år 1776 fastställdes, förklarades uttryckligen, att Riksbankens, då mot de förra, på kopparmynt ställda sedlarne, införda och på specieriksdalrar lydande transportsedlar skulle, vid anfordran, i banken med specieriksdalrar genast inlösas. Huru dermed under tidens lopp i verkligheten tillgick, veta vi alla. Invexlingen kunde ej upprätthållas; speciemyntet hade ur rörelsen försvunnit; ett *agio* mellan banksedlarne och det metalliska myntet utvecklade sig småningom i stigande, och erhöll sitt uttryck i synnerhet i vextelkursen, så att den, vid den tid, när 1830 års realisation beslutades, och år 1834 vidtog, uppgick ända till 145 skillingar; och sjelfva den i myntbestämmningslagen af år 1830 fastställda realisa-

tionsgrunden, eller 128 skillingar banko (=192 skillingar riksgälds = 4 R:dr nuvarande riksmünt) för en riksdaler silfverspecie, bevisar ej den tilläckligt de hårda rubbningar, egendomsvärdena då måste unkastas? Det var innehafvarens rätt, att mot en banksedel på en riksdaler specie, det vill säga 48 skillingar, vid invexling i banken erhålla en riksdaler specie, men i följd af den nya realisationsgrunden måste han, för att bekomma en riksdaler specie, nu betala två gånger 48 skillingar och 32 dito derutöfver, det vill säga 80 skillingar mer. Han hade sålunda förlorat af sitt förmögenhetsvärde omkring 63 procent; och med sådana minnen från vår finanshistoria, samt i betraktande derjemte deraf att Riksbankens sedelemission, efter den sednaste realisationen, statutenligt kan få uppgå ända till 30 millioner utöfver hvad som för bankens metalliska valuta beräknas, måste den garanti för sedlarnes orubbade invexling vid anfordran erkännas vara ganska välbetänkt, som Riksdagen år 1850—1851, efter förhandlingar vid åtskilliga nästföregående riksdagar, fann nödigt att, genom införande i sjelfva Regeringsformen af orden: "med silfver inlösas", ytterligare fastställa.

Att denna bestämmelse infördes i sjelfva grundlagen, hade, såsom vi alla veta, sin grund i Riksdagens ställning till Riksbanken. Uteslutande ställd under Riksdagens vård och förvaltning genom dess fullmäktige, står Riksbanken alldeles på sidan om regeringen, hvilken i denna förvaltning icke får taga någon del. Så onaturligt detta förhållande under alla omständigheter än är, hade det dock under ständsriksdagarnes period ett slags förklaring deri, att hvarje Stånd då (Bondeståndet från år 1801) utgjorde ett slags garant för Riksbankens ansvarighet mot det allmänna; men efter statsskickets förändring år 1865 bortfaller äfven detta skenskal. Häraf blef det emellertid en följd, att hvarje slags delaktighet i Riksbankens förvaltning, som Riksdagen vill åt regeringen medgifva, måste i grundlagen införas, emedan *den* ej kan ändras utan Kongl. Maj:ts semtycke, och på dessa skal blefvo ock garantierna för riksbankssedlarnes inlösen *med silfver* vid anfordran der intagna. Det må likväl härvid ej lemnas oanmärkt, att Riksbankens rätt att allena utgifna sedlar, som för mynt i riket må erkännas, eller, med andra ord, gälla såsom lagligt betalningsmedel, innefattar ett fullständigt *monopolium*, hvilket likväl Regeringsformen i 60 § klarligen förbjuder att, till vinning vare sig för kronan, enskilde, eller korporationer, fastställa. Det är ett *monopolium att utgifva mynt af papper för att gälla såsom metalliskt mynt*; men hvem tillkommer det? Icke kronan, ty regeringen har dermed intet att skaffa; icke heller enskilda, ty ingen enskild är delegare i Riksbanken; icke heller någon eller några korporationer, ty, sedan ständsförfattningen upphörde, hafva ock de dertill hörande korporativa Stånden, såsom sådana, upphört. Det tillkommer, skall man måhända säga, Riksdagen; men hvad är i hithörande afseende Riksdagen? Tillföre, när Riksdagen upplöstes, fortforo likväl Stånden; nu, sedan Riksdagen fullgjort sitt mandat, existerar den icke. Antagom emellertid, att Riksbanken anses tillhöra nationen, hvars ombud riksförsamlingen är; men i sådant fall borde ock Kongl. Maj: och regeringen, som äfven äro nationens ombud med bestämmelse

att vårda och förvalta dess rätt, välfärd och bästa, få i förvaltningen af en för nationens välfärd så vigtig institution, som Riksbanken är, taga del i samma ordning, som för andra samhällets angelägenheter är fastställd; och om förhållandet vore sådant, skulle införandet uti grundlagen af något speciellt stadgande angående garantierna för Riksbankens ansvarighet icke vara behöfligt. Då det emellertid nu icke är sådant, borde ej heller någon af garantierna för Riksbankens ansvarighet uti ifrågavarande afseende kunna från grundlagen af föras.

Uti regeringens förslag har ock skyldigheten till invexling, vid anfordran, med metalliskt mynt blifvit bibehållen och uttryckt med orden: "rikets verkliga mynt", och för min del skulle jag mot detta uttryck ej hafva något väsendtligt att erinra, såvida en lag tillika utfärdas, hvarigenom det maximum bestämmes, som någon vore skyldig att uti *skiljemynt* vid betalning emottaga; en lag, som vi redan nu i fråga om kopparmynt ega, och som har sitt motiv deri, att kornet i skiljemyntet är lägre, än i hufvudmyntet. Nyssnämnda uttryckssätt innefattar äfven möjligheten att införa en guldstandard, när i öfrigt tiden derved föröfvades vara inne; men när åter Utskottet för att hålla denna möjlighet öppen, vill utesluta de nu i 72 § befintliga orden: "med silfver", utan att i stället insätta några andra lämpliga, kan jag, för min del, ej underlåta den anmärkning, att Utskottet derved förbisett den princip, som tillika innehålles i sistnämnda ord. Man kan inlösa en sedel med mångahanda valutor; men den enda, som Riksbanken derved kan anses berättigad att erbjuda, den är det metalliska mynt, som blifvit i laga ordning antaget och till betalningsmedel fastställdt.

Regeringens förslag innehåller emellertid ännu ett par punkter, som icke böra med tystnad förbigås. I sammanhang med punkten om obligatoriskt erkännande af riksbanksedeln såsom laga betalningsmedel, säges nemligen: "dock gälle i fråga om bankbolags inlösen af egna sedlar hvad derom i dessa bolags reglementen kan vara annorlunda stadgad". "Ej må egenskap af lagligt betalningsmedel tilläggas andra sedlar, än de af Riksbanken utgifna". På hvilken grund dessa två punkter skulle behöfva ett rum i sjelfva grundlagen, är svårt att fatta. Genom civillag är det allaredan enskilda medgifvet att till bankrörelses bedrivande stifta bolag, och genom en med Riksdagen beslutad lag äro ock de vilkor för förbehåll bestämda, under hvilka ett enskildt bolag må berättigas att utgifva sedlar. Under nuvarande förhållanden och så länge riksbanksedlarne ega tvångskurs, eller måste i den allmänna rörelsen såsom laga betalningsmedel erkännas, faller det af sig sjelf, att förmånen att med riksbanksedlar inlösa sina egna äfven måste enskilda sedelutgifvande banker tillkomma, ehvad sådant i deras *oktrojer* är sagdt, eller icke. Men något *privilegium* (i detta ords sanna betydelse) uppå att få dermed fortfara, äfven sedan tvångskursen blifvit för Riksbankens sedlar upphäfd och borttagen, kan man väl icke med något slags skäl påstå derigenom vara de enskilda, sedelutgifvande bankerna gifvet. Den förmån, dessa banker i detta afseende nu ega, är endast

är endast en följd af den för alla bindande lag, som nu bestämmer de laga betalningsmedlen inom landet. Men om denna lag får gifva vika för en annan, som gör ädel metall till laga betalningsmedel och åt riksbankssedlarne förbehåller endast frivillig kurs, så skulle förmånen för sedelutgifvande enskilda banker att, det oaktadt, få inlösa sina sedlar med Riksbankens, om ens ett sådant förhållande mot allas intresse vore möjligt att upprätthålla, blifva den, att de speciellt finge tillgodonjuta hela den vinst, som uppkomme af befrielsen från skyldigheten att hålla kassa i metalliskt mynt. Sådant skulle för hela den tid, de af en sådan förmån förblefve i besittning, utgöra ett lukrativt monopolium i rak strid med principen i 60 § Regeringsformen, och torde för öfrigt ur ingen synpunkt kunna med goda skäl försvaras, likasom det ock torde få anses vara klart, att hela frågan härom icke kan inrymmas någon plats i grundlagen, helst, så snart tiden för nuvarande enskilda sedelbankers oktroj gått till ända, den förmån, man nu genom ifrågavarande förslag vill förbehålla dem, i och med detsamma äfven gått till ända. På grund af hvad jag nu om innehållet af regeringens förslag haft tillfälle anföra, biträder jag Utskottets derom afgifna afstyrkande utlåtande och ämnar i afseende å Utskottets eget motförslag i sinom tid hemställa om återremiss.

Hvad för öfrigt införande af guldstandard i sig sjelf angår, synes det mig, som vore det till en början af stor vikt, att derom öfverenskommelse med *Norge* kunde träffas, helst nu, sedan, genom de nya kommunikationsvägarne, affärsförbindelserna med detta land ökats. Kunde sådan öfverenskommelse äfven träffas med Danmark, vore det så mycket bättre. Upplysande vore äfven att erfara, huru den nya tyska, af Kejsaren den 4 December 1871 bekräftade lagen om guldstandard i Tyskland kommer att utveckla sina följder, äfvensom hvad i saken kommer att tillgöras i Ryssland, dit i sednare tider våra handelsspekulationer allt mer begynna rikta sina blickar. Man har derigenom icke frångått åsigterna om guldstandardens behöflighet och gagn, utan endast sökt vinna en bredare erfarenhets basis för sina blifvande tillgöranden.

Herr Statsrådet Wærn: Jag kan icke underlåta att lägga vikt på huru angeläget det är att myntfrågan kommer till en lösning. Det finnes väl ej något begrepp, som ur finansiell synpunkt är af så stor betydelse som det af ett stadigt myntvärde. Den nu lefvande generationen har ej sett de stora olägenheter af ett motsatt tillstånd, men det är dock ej längre tillbaka, än att vi kunna hafva mer eller mindre erfarenhet om de förskräckliga olyckor, som ett ostadigt myntvärde har med sig. Det är derföre i aldra högsta grad angeläget att försäkra dess stadighet, men icke kunna vi blunda för — och alla talare som yttrat sig hafva äfven påpekat det — den risk, som i detta fall uppstår, om vi fortfarande behålla silfvermyntfoten, då alla andra länder öfvergå till guldmyntsystemet. Ännu hafva vi icke kommit till någon verklig erfarenhet af verkningarne deraf, men huru länge det kan dröja veta vi icke. Det förhåller sig nemligen så att

då Tyskland nu nyligen antagit guldmynts-systemet, så har det dock ännu ej öfvergifvit sitt silfvermynt, utan inträdt i ett öfvergångsstadium, hvilket vi också en gång måste genomgå, såsom äfven af myntkomitén påpekades. Den består deruti att det väl är bestämdt att Tyskland skall hafva ett guldmynt af den och den beskaffenheten, och i samma författning finnas alla de olika silfvermynt, som nu äro gällande, uppräknade samt deras värden i förhållande till det nya guldmyntet bestämda; vidare tillägges att något nytt silfvermynt icke skall präglas, men det som finnas indrages ej och förklaras icke ogiltigt. Således, långt ifrån att det gamla silfvermyntet fått ett mindre värde, har dess förhållande till guldmyntet blifvit fastställt i likhet med hvad det är i Frankrike, och man kan derföre säga att öfver hela kontinenten är silfvermyntets förhållande till guld fastställt som $15\frac{1}{2}$ till 1. Det har således i förhållande till guld tillsvidare fått ett stadigt värde, men hvad kunna vi väl döma om huru länge detta förhållande skall komma att ega rum? När Tyskland indrager sitt silfvermynt, när det silfvermynt som nu cirkulerar i Tyskland således icke är mer än lika mycket metall, då blir olägenheten ganska stor af att hafva en silfverstandard.

Det yttrades under tyska riksdagens öfverläggningar om antagandet af myntlagen af den man, som der var den ledande, att svårigheten icke är att få guld, utan svårigheten är att blifva af med silfvermyntet, och detta är ett ganska stort memento för de länder, som hafva silfvermynt. När den quantitet silfvermynt, som finnes i Tyskland, blifvit en handelsvara, så kan det inverka ganska rubbade på vårt silfvers värde; när ytterligare alla andra länder öfvergått till guldstandard och silfret således blifvit blott och bart en metall, som varierar i pris allt efter den lokala tillgången och icke har något visst legalt värde sig åsatt, som uppehåller detta pris, skall det fluktuera vida mer än nu, och detta kommer ovillkorligen att hafva ett störande inflytande på våra kursförhållanden och deraf följande varupriser, som stundom komma att hastigt stiga, stundom lika hastigt falla, utan att sådant kan på förhand beräknas. Jag anser det derföre i denna sak högeligen angeläget att vi antaga guldmyntsystemet, och dertill fordras i första rummet enighet om huru vi skola bereda oss den frihet, som dertill erfordras och som vi nu sakna. Det finnes ett ytterligare skäl att ej fördröja tiden, och det är förhållandet med våra grannar; både Danmark och Norge hafva samma behof som vi; de äro dock fullkomligt ofjettrade af sådana lagar och hinder som vi hafva. Jag har fått mottaga bref från Danmark, att der nästa höst skall framläggas förslag för riksdagen om en myntreform. Huru angeläget är det icke för oss att vara i öfverensstämmelse med våra grannar om *huru* detta skall ske; och huru menligt skulle det ej vara för oss, om vi hade afhändt oss möjligheten att hafva ett ord med i laget! Både Danmark och Norge äro mycket villiga att ingå öfverenskommelser med oss, men båda påpeka de svårigheter derför som finnas i 72 § Regeringsformen. Vi borde väl vara den af de tre staterna, som med hänsyn till storlek och folkmängd, jag vågar tillägga rikedom och handelsrörelse, vore den ledande, men om vi fortfarande förblifva fjettrade af våra lagar,

fruktar jag att vårt ord icke får det anseende, som det eljest skulle hafva. Det är derföre högst angeläget att Riksdagen afgör denna fråga. Dertill fordras, att vi om möjligt jemka hop åsigtarna och ej sätta emot hvarandra rättsprinciper, som, om man ej kan gifva dem nog högt värde i sig sjelfva, dock, jag vågar påstå det, ej hafva den utsträckning, som man vill gifva dem och, med litet god vilja, icke äro oförenliga. Men för att härvid komma till ett resultat är det af vigt att se till, hvad som är principiellt och väsendtligt och hvad som icke är det.

En högt aktad ledamot af denna Kammare har i en reservation till Utskottets betänkande sagt, att det ej skulle behövas att vi ändrade 72 § Regeringsformen, och han har ytterligare utvecklat sina skäl i dag, men hvar kommer han? Jo, derhän att det ej skulle vara omöjligt att hafva två hufvudmynt; men jag vill fråga om det skulle vara lyckligt att hafva två hufvudmynt? Huru kunna vi väl tänka oss, att det nya myntet skulle kunna komma in, om vi icke gifva det någon helgd? Vi måste då hafva två hufvudmynt, med ett bestämdt förhållande stadgadt dem emellan, hvilket förutsätter en dubbel standard. Det fordras då blott att den ena metallen kommer i något starkare efterfrågan för att alla spekulanter skulle exportera mynt från det land der denna metall finnes för lågt pris; detta skulle medföra betydliga förluster och rubbningar. Frankrike kan bära de med en dubbel standard förenade stora förluster, men vi kunna det icke. Hvad åter angår att hafva ett hufvudmynt och ett fakultativt mynt, så kan jag visserligen förorda det såsom något tillfälligt och öfvergående, men ej anse det vara något som lagstiftningen kan hafva till sitt yttersta mål att införa. Att hafva silfver såsom hufvudmynt och guld såsom fakultativt mynt skulle ej medföra den stadga i vårt myntväsende, som vi ju vilja hafva; det kan ej betraktas annat än såsom ett öfvergångsstadium, men i den bemärkelsen förtjenar det ej att någon synnerlig vigt lägges dervid.

Det har funnits, och finnes ännu såsom vi hafva hört, stor betänklighet vid att ur grundlagen borttaga blott orden "med silfver". En aktad talare, herr Ekman, har så utförligt utredt denna sida af saken och de, som hafva hört på honom, hafva icke kunnat misstaga sig om huru djupt rotad den öfvertygelsen är hos honom och de med honom liktänkande, som företrädesvis se på, hvad vi för öfrigt alla anse af den största vigt, nemligen helgden af rättsförhållandena att dessa derigenom skulle snarare rubbas än befrämmas. När nu en sådan åsigt finnes, har det då varit orätt af regeringen att framlägga ett förslag, som afsåg att gå dessa åsikter till mötes? Och är verkligen Utskottets bevisning öfvertygande för att det ej står till att stadga hvad man främst afser, eller rättsförhållandet enskilde emellan, genom en grundlagsförändring, sådan som den föreslagna? Det är icke första gången det försökes och åsigtarna hafva icke alltid varit så delade. En mycket aktad talare sade att man sett många enskilda förslag derom; jag ber så mycket om ursäkt, men tror det vara riktigare att säga, det man sett flere Riksdagens förslag i samma syfte. Redan vid riksdagen 1834—1835 beslöts, att till den nuvarande grundlagsparagrafen, eller den dermed i det närmaste lika

lydande "äga Rikens Ständer allena rätt" att genom Banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas, skulle läggas orden "så länge de efter deras lydelse af Banken med silfver inlösas". Det var på grund af fyra motioner å riddarhuset och en i borgareståndet som detta förslag vid 1834—1835 årens riksdag blef antaget som hvilande till afgörande vid påföljande riksdag, då det antogs af alla fyra ständer, men föll den gången derpå att Kongl. Maj:t ej ville antaga detsamma. Något annat förslag gjordes ej i dess ställe vid 1840—1841 årens riksdag, men vid 1844—1845 årens riksdag blef ett nytt förslag gjort hvilande, hvilket var dubbelt eller innehöll två särskilda förslag, af hvilka det ena icke skulle ifrågakomma, om det andra förkastades; det första var att man till förut gällande grundlagsbestämmelse skulle lägga: "Dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas", eller just de ord, som kommo dit sju år sednare; och det andra att dertill skulle göras ett ytterligare tillägg af lydelse: "skulle, mot förmodan, Banken någonsin brista i fullgörandet af denna inlösen, må, utöfver beloppet af dess då befintliga sedelstock, nya sedlar genom Banken icke utgifvas". Men vid 1847—1848 årens riksdag föllo båda förslagen, det ena på ett, det andra på två ständs afslag. Då väcktes ett nytt förslag af Konstitutions-Utskottet, lika med det första af dessa båda, eller att "dessa sedlar skola, vid anfordran, efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas". Detta förslag blef antaget vid 1850—1851 årens riksdag och står nu i grundlagen. Sålunda hafva rikens ständer åtminstone två gånger ej skyggt tillbaka för att i grundlagen påpeka möjligheten af att Banken icke skulle kunna inlösa sina sedlar. Att det skulle vara något diskrediterande för Banken att grundlagen förutsätter något sådant, tror jag ej, och jag bestrider alldeles att hvad som är intaget i grundlag skulle vara att anse som mera betryggadt än det som står i civillag; jag hoppas att så väl den ena som andra lagstiftningen skall vara fullt betryggande. Huruvida det deremot är så lämpligt att i grundlagen tala om en bank är en sak som icke nu hör hit; historiska förhållanden hafva gjort att detta stadgande kommit dit och att det står der; frågan är nu om det är lämpligt att ändra dessa ord eller ej och om man skall skygga tillbaka för det som i sig sjelf är lämpligt, derför att någon skulle kunna läsa grundlagen så, att han komme till den öfvertygelsen att Riksbankens sedlar äro sämre än privatbankernas. Den som har något intresse i att få klart för sig om en sedel har värde eller ej, sannerligen kan hemtar sitt begrepp ur en grundlagsparagraf.

Men, säger man, ett sådant stadgande gör mycket mera ondt genom att det står der än om det icke stode der, ty det skall alltid förflyta en viss tid mellan att en sådan olycka, som att Banken ej kan inlösa sina sedlar, inträffar, och att den blir konstaterad, och derunder skall ett osäkerhetstillstånd uppstå, hvars fortvaro genom förvaltningsåtgärder, som ingen lagstiftning kan förekomma, skulle kunna ganska långt uttänjas. Ja! om man förutsätter att lagstiftningen ej på förhand reglerat dessa förhållanden, att lagskipningen är slapp, och att bankstyrelsen saknar förmåga, kanske vilja, att i tid afhjelpa hvad som är felaktigt och förhindra olyckor, som äro öf-

verflödiga, då ser det visserligen mörkt ut. Vi behöfva dock för att få se ett annat förhållande ej gå längre än till de sednaste årens historia hos de största nationerna; franska bankens sedlar blefvo förra året icke inlösta men voro dock ej sämre för det, om de ock möjligen någon kortare tid, hvilket jag ej vet, gingo med agio; engelska bankens sedlar hafva flere gånger varit oinlösbara och de hafva dock icke mistat sin kurs. Det är öfvertygelsen att Banken ej *kan* inlösa sina sedlar, ej *kan* fullgöra sina förbindelser, som vållar olyckan och gör att sedlarne falla i värde. Vet jag att sedlarne till sitt fulla värde tagas mot i uppbörden, ser jag att de tagas mot af hvarje bankir, att de tagas mot som betalning, så gå de i alla fall. De kunna gå under vida sämre förhållanden; vi hafva sett huruledes "greenbacks" i Amerika under kriget gingo med sitt fulla värde i inhemska förhållanden, oaktadt de gåfvos ut i ofantliga kvantiteter utan att inlösas, och jag har sjelf hört embetsmän i Washington försäkra, att de ej märkte att sedlarne förlorade något af sitt värde, och att de finge köpa hvad de behöfde lika billigt som förut. Det är begreppet om sedlarnes värde, som verkar på dem, men hvad är det då som kan influera på detta begrepp? Om man gör det till en ovillkorlig skyldighet för Banken att inlösa sina sedlar till sista riksdalern, att ej stänga sin lucka förr, så måste nödvändigtvis hvarje sedel falla, som ej har utsigt att blifva inlost. Skyldigheten för staten att upprätthålla banksedlarnes värde ligger i Riksdagens garanti för Banken och i Bankens skötsel, men det står ej i mänsklig makt att förhindra att olyckor ej komma att inträffa. Är Banken bankrutt så måste sedlarne falla i värde, det hjälper då ej, om Banken också måste betala ut hvar enda silfverslant; det hjälper väl för dem, som, medan silfret ännu är kvar, redan hunnit fram till luckan, men ej för dem som stå längre bort. Det är således en helt och hållet fiktiv säkerhet; den sanna säkerheten ligger i en sådan Bankens skötsel att den ej blir bankrutt. Hvad beträffar att konstatera tidpunkten så hafva vi ett exempel i Englands lagstiftning, som väl kan hafva sina olägenheter, men dock på det hela verkat väl och som i detta fall har den fördel att det otvifvelaktigt konstaterar tidpunkten då Bankens sedelinlösning stannar. Banklagen säger nemligen, att Banken ej får gifva ut sedlar, utan att hafva motsvarande valuta; och om Banken ej har motsvarande valuta, så är det slut med Bankens sedlars laglighet; det har ej inverkat menligt på Engelska bankens sedlar att så är förhållandet. För oss skulle simplaste sättet att åstadkomma detsamma vara att, som vi nu hafva stadgadt, att Bankens metalliska kassa ej får vara mindre än 10 millioner, vi med bibehållande af detta stadgande bestämde att, om genom oförutsedda förhållanden inträffade att denna metalliska kassa ginge ner t. ex. till $7\frac{1}{2}$ millioner, Banken genast sjelfmant skulle stoppa inlösningen och ej vidare finge gifva ut några sedlar förrän den metalliska kassan åter blifvit uppbragt till 10 millioner. På så sätt skulle det blifva möjligt att genast konstatera när sådana förhållanden inträffa och att sätta utom allt tvifvel huru rättsförhållandet vore emellan enskilde. Sju och en half millioner vore emellertid i behåll för bevarande af sedlarnes värde genom framtida in-

lösen, och det kan ej lida ringaste tvifvel att icke Bankstyrelsen eller i nödfall Riksdagen mycket snart skulle anskaffa de felande två och en half millionerna och rätta de misstag som möjligen kunde i Bankens skötsel vara begångna. Men sökes deremot garantien emot olyckor i grundlagens bud; fortsättes sedelutgifning och sedelinlösnings utan afseende på den metalliska kassans tillstånd tills den är tom; då förlora sedlarne verkligen sitt värde, då kan olyckan vara obotlig och Riksdagen ej mäktat att afhjelpa den. Sannerligen vi då äro så mycket klokare eller duktigare än våra fäder, som ej mäktade göra det. Hela detta sträfvande att genom en grundlagsparagraf om att sedlarne skola inlösas med metall försäkra deras värde har ej någon betydelse i verkligheten. Vida större nytta åstadkommes genom en förnuftig banklagstiftning, som ställer så till att man i tid *tvingas* se till att man är försedd med metallisk valuta, en sådan lagstiftning verkar vida kraftigare.

Man har här uttalat missnöje öfver att regeringen intagit några ord om privatbankerna, hvilket haft sin orsak i en länge uttalad önskan att de skulle inlösa sina sedlar med metall; det förnämsta skälet deremot skulle vara att det vore orättvist att de tvingades inlösa sina förbindelser med mynt, men ändock voro tvungna att mottaga sedlar af dem, som hade förbindelser till dem. Jag tror det redan har påpekats att detta skäl är fiktivt, ty i samma ögonblick som jag säger att de ej behöfva taga emot sedlar, som ej af Riksbanken med mynt inlösas, förfaller det helt och hållet. Jag kan således ej tillerkänna det skälet så mycket värde. En annan talare sade att det vore olämpligt att hafva ett stadgande om privatbanker i en grundlag, men det beror derpå att man ej kan helt och hållet borttaga stadgandet om betalningsskuldigheten af Riksbankens sedlar, och då man har det i grundlagen, så kan man ej undgå att äfven i grundlag vidtaga något som berättigar att derifrån göra undantag. Annars blir ju hvarje sådant omöjligt. Hvad beträffar möjligheten att lagstifta i denna sak, tror jag att det ej ligger någon orimlighet uti att skilja mellan skuldförbindelser och skyldigheten att honorera ett myntrepresentativ. Det hafva vi redan gjort, då vi förbjudit privatbankerna att gifva ut sedlar för mer än ett bestämdt belopp, och vi kunna gerna tillägga, att den, som ger ut myntrepresentativ, skall honorera dem med mynt. Den omtalade reciprociteten är derigenom ej störd, ty bankerna hafva många andra förbindelser än att honorera sina sedlar, såsom t. ex. att återbetala depositioner med mera, och alla dessa hafva de rättighet att fullgöra med Riksbankens sedlar. Jag kan ej undgå att nämna något om en anmärkning som här blifvit gjord, men hvilken synes mig vara mindre värd, att Kamnaren sysselsätter sig med densamma, isynnerhet som den i sin mån bidrager att försvåra denna fråga, det är förkastandet af ett af Kongl. Maj:t föreslaget tekniskt uttryck; man har nemligen sagt att uttrycket "rikets verkliga mynt" ej skulle vara lämpligt; jag tror för min del att det ej finnes något som är bättre, myntkomitén har, efter att hafva genomgått alla möjliga uttryck, föreslagit detsamma såsom det mest egentliga och uttrycksfulla, såsom på en gång betecknande mynt och något som har verkligt värde. Myntkomitén har som sagdt föreslagit det, och re-

geringen har sedan upptagit det, vill nu Riksdagen äfven antaga det, så vet jag ej att någon tvekan skall kunna uppstå om hvad det har att betyda. Uttrycket "metallisk valuta" eller "klingande valuta" kunna visst anses mera betecknande i motsats till papper, men då dermed äfven menas skiljemynt, vore de således ej bättre. Det kommer i sådana fall som detta an på litet enighet och uppoffring af enskilda tycken, som vi måste medgifva i sådana frågor ej vara af så väsendtlig vikt. Slutligen har en talare fäst sig vid att det intagits orden: "Ej må egenskap af lagligt betalningsmedel tilläggas andra sedlar än de af Riksbanken utgifna" och sagt att det vore obeförligt att detta stode i en grundlag, ty aldrig skulle man väl kunna föreställa sig, att Riksdagen skulle vilja gifva privatbankernas sedlar egenskapen af lagligt betalningsmedel, då det till och med ifrågasättes att Riksbankens egna sedlar ej skulle hafva en sådan egenskap. Detta stadgande har emellertid sitt historiska berättigande deruti, att det har händt att Rikets Ständer gifvit ut riksgäldssedlar, och detta stadgande afser att förebygga något dylikt. Det har således sitt historiska berättigande. Jag vet att Andra Kammaren afslagit denna punkt, men jag kan dock ej annat än förorda bifall till Kong. Maj:ts förslag.

Friherre Skogman: Utan att ingå i någon granskning af Utskottets motiver för sitt förslag, hvilket jag ganska väl inser hafva tillkommit genom en sammanjemkning af alldeles motsatta åsikter och som således måste innebära mången anledning till anmärkningar, vill jag i korthet redogöra för min ställning till föreliggande fråga och andraga de skäl, på grund af hvilka jag anser det vara af vikt att möjliggöra en öfvergång till ett guldmyntsystem.

Sedan en längre tid har svenska folket nästan vant sig af med att begagna mynt, och till följd af misstag, öfver hvilka man nu väl må uttala hårda förkastelsedomar, hafva banksedlar blifvit nästan det enda cirkulerande betalningsmedlet. Det är tydligt, att den vana, som sålunda utbildat sig hos folket, icke på *en* dag kan försvinna. Detta kan ske endast derigenom, att småsedlarne icke mera finnas till och folket således tvingas att begagna mynt. Med begagnandet af vårt nuvarande silfvermynt, eller hvilket annat dylikt som helst, följa dock allt för stora obehämligheter, kånbara till och med redan vid den handkassa, som man bär på sig till dagligen förekommande små behof. Det är alldeles klart, att, om man en gång antagit ett guldmyntsystem, måste de smärre sedelvalörerna upphöra att vidare utgifvas, och det skall då ej dröja länge innan de till alla största delen försvunnit ur rörelsen. När man betänker huru snart dylika sedlar under sitt omlopp nedsmutas och förslitas samt i sådant skick inkomma till Riksbanken, — ettorna uppgå till ett antal af 4—5 millioner årligen — så inses lätt, att, om i deras ställe inga andra utlemnas utan skiljemynt af silfver, hvilka alltid måste finnas jemte och vid sidan af guldmynt, det icke kan dröja länge innan de endast undantagsvis förekomma. Men silfvermynt till större belopp är obekvämt; allmänheten skall nog snart lära sig utbyta det emot det bekvämare guldmyntet, som sålunda snart skall vinna spridning i landet

Huru lång tid som kan komma att erfordras innan det kan sägas fått allmännare spridning är naturligtvis mycket svårt att på förhand säga, sådant beror hufvudsakligen derpå att ändamålsenliga åtgärder vidtagas och följdriktigt genomföras. När nu dessa små sedlar försvunnit ur den stora allmänhetens händer, skall man ej fästa sig vid dem med samma förkärlek som nu, och jag är nästan öfvertygad, att den tid icke skall vara aflägsen då allmänheten skall på myntet öfverflytta den förkärlek, som den nu hyser för sedlarne. Kanske skall man då få höra från dem, som nu påkalla lagens skydd för sedlar mot myntet, skydd i stället påkallas för myntet mot sedlar, och den omskapning af 72 § Regeringsformen, som nu mött så stort motstånd, skall kanske då gå af sig sjelf. Möjligen är jag allt för sanguinisk i detta afseende, men jag har dock anfört skäl, som äro grundade i sakförhållanden.

På grund häraf anser jag hufvudsaken vara, att inga hinder finnas, som lägga sig i vägen för en förändring, och hvilka icke på annat sätt kunna undanrödjas, än att man låter grundlagens stadgande om kurs på bankens sedlar fortfarande gälla; ty alla försök lära väl nu stranda på Andra Kammarens fasta motstånd. Ej heller tror jag, att någon möjlighet finnes att kringgå grundlagen, såsom en reservant föreslagit. Det skulle nemligen förutsätta ett stadgande i bankoreglementet, som svårigen lär kunna genomdrivas, ty till dem, som icke vilja saken, skulle de sälla sig, som ej vilja ernå den annat än genom lagliga medel.

Mot min åsigt skulle man kunna göra det inkast, att fara för Riksbankens bestånd kunde uppstå under den tid ombytet försigginge. Jag vågar dock för min del tro att sådant knappast kan vara fallet, enär banken knappast någonsin befunnit sig i en fastare ställning än för närvarande. Med en metallisk kassa af 32 millioner, hvaraf ena hälften här och den andra lätt tillgänglig för afgifvandet af vexlar på utlandet, har banken knappt samma belopp i sedlar. Dertill kommer att alla de förut i filialbanker och andra anstalter bundna fonder endast i yttersta nödfall och då endast med mycken tidspillan och svårighet kunde indragas, hvaremot nu af de i utlåningsrörelsen använda medel betydliga summor lätt kunna det. Det synes ock, som om i utlandet förtroendet till vårt penningväsende vuxit, och att der inga farhågor för någon af Riksbankens obestånd vållad myntförsämring finnas, derom vittna de ganska betydliga belopp i obligationer, utgifna såväl af hypoteksbanken och Riksgälds-kontoret som af åtskilliga kommuner och andra inrättningar, hvilka sökt sig väg till utlandet, till Danmark och Norge, samt der med begärlighet antagas, ehuru utställda i svenskt mynt. Jag vågar således säga, att under en öfvergångstid af 10 år eller så omkring några synnerliga vådor icke kunna uppstå för banken, med undantag af sådana, som härleda sig från svåra förhärjelser af krig, naturtilldragelser eller dylika olyckor, hvilka ingen kan förutse och hvilkas verkningar inga inrättningar kunna emotstå.

På grund af hvad jag nämnt, skulle jag ej hafva något emot att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, äfven om jag skulle vilja göra en eller annan anmärkning mot densamma, men då, efter hvad jag tror

mig veta, frågan derom redan fallit i Andra Kammaren, och det således skulle tjena till ingenting att bifalla propositionen, ber jag få nämna, att jag kommer att yrka bifall till Utskottets förslag. Jag vet, att en anmärkning framstälts mot såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag, nemligen att begge sakna ett uttalande af att bankens sedlar skola inlösas med silfver eller guld, och att det således kunde inträffa, att de utställdes på någon helt annan vara. Jag påminner mig från en föregående riksdag, då denna fråga förevar, att någon yttrade det banksedlarne kunde komma att lyda på ljus eller hvilken annan vara som helst. Jag tror denna farhåga vara alldeles ogrundad, äfven i den otroliga händelse att ett bankreglemente funnes, som berättigade banken utgifva dylika sedlar. Saken är så mycket mindre farlig som den innebär en omöjlighet. Jag hemställer till enhvar huru det skulle gå om en person komme till banken med mynt, omyntadt silfver eller vexlar, och erbjödes liqvid med ljus. Den, till hvilken ett sådant anbud gjordes, skulle helt säkert förvånad gå sin väg. Detsamma blefve väl förhållandet med de sedlar, som utgäfvos i låneväg, ty om de lånesökande blefvo trakterade med sådana, skulle följden blifva att bankens lånerörelse helt hastigt afstannade. Den nämnda farhågan anser jag således öfverflödig, men om någon yrkar återremiss, i syfte att i paragrafen intages en förtydligande bestämmelse om bankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld eller silfver, vill jag ej motsätta mig detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels att Utskottets förevarande hemställan måtte bifallas, dels att Kammaren, med afslag å samma hemställan, skulle antaga Kongl. Maj:ts ifrågasvarande nådiga proposition att hvila till vidare grundlagsenlig behandling; och dels slutligen att den förevarande punkten måtte till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition derå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle antaga den förevarande Kongl. propositionen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på återremiss af punkten, hvilken proposition besvarades med många såväl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blivit gjord samt med många både ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvägende.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit återremiss af

punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten.

Omröstning företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45.

Nej — 58.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Jag börjar med att fästa uppmärksamheten på reservanten Herr *Faxes* åsigt, att § 72 Regeringsformen *icke* lägger hinder i vägen för utgifvandet af riksbankssedlar lydande å guld. Jag delar hans mening att det finnes intet förbud emot dylika bank-sedlar, emedan grundlagen endast förklarat: att *de banksedlar*, som för mynt i riket må erkännas, skola "*med silfver*" inlösas. Härmed är *tvångskurs* tillagd riksbankssedlarne å silfver, men om Riksbanken utgifver sedlar å guld, så erhålla de endast sitt värde af Riksbankens kredit. Det är påtagligt både att Riksbankens kredit *nu* kan gifva det mest fullständiga anseende åt alla sina förbindelser, och deremot att utomordentliga åtgärder måste år 1809 vidtagas för att *då* gifva riksbankssedlarne *något* anseende utöfver det, som kunde erhållas af bankens rubbade kredit. Att nu vilja söka göra troligt att denna grundlagsparagraf skulle vara affattad i syftning att lägga hinder i vägen för en myntreform, dervid myntfoten grundades på guld, är så mycket mera orimligt, som man den tiden *icke* hyste någon tanke på, än mindre farhåga för en dylik förändring. Rådfråga vår finansiela historia, och man finner lätt, om man blott försöker att sätta sig in i dåvarande förhållanden, att 1809 års lagstiftare hade tillräckligt att tänka på. 1870 års Konstitutions-Utskott har för Riksdagen utredt hvilka bördor *då* kastades på Riksbanken. Den ålades att inlösa 15,000,000 R:dr riksgäldssedlar, som en annan institution utgifvit. Banken ålades att, så länge det var möjligt, utlemna 200,000 R:dr specier i veckan till krigsomkostnaderna, och under allt detta var säkerheten så ringa, att ingen bank kunnat påräkna några inkomster af sin rörelse. Följden blef, att efter ett par år stego de utelöpande sedlarne från 14,800,000 R:dr till 27,800,000 R:dr. Denna oerhörda sedelskuld föreställdes vara *R:dr silfver specie!* Var det väl underligt att de, som under sådana förhållanden voro sysselsatta att skrifva en grundlag, försökte att genom ett grundlagsbud förläna riksbankssedlarne ett anseende, som *icke* stod att vinna genom Riksbankens ställning, såsom bankinrättning. Att dessa bemödanden *icke* kröntes med framgång, det synes deraf att banksedlarnes värde

oupphörligt sjönk till dess det ändtligen genom 1830 års realisation bestämdes till 37½ procent af banksedlarnes lydelse. Det är väl ostridigt att, om något lagbud hade förmått hindra riksbankssedlarnes värdeförminskning, så hade väl ej det successiva fallet från år 1809 till år 1830 i dessa sedlars betalningsförmåga egt rum. Hade lagbudet om tvångskursen gagnat till någonting, så hade icke 1830 års realisation behöft ifrågakomma. Denna åtgärd var likväl nödvändig för att konstatera det faktum att riksbankssedlarne, oaktadt den stränga § 72 Regeringsformen, fallit i vanvärde.

Men om bestämmelsen, som tillägger riksbankssedlarne tvångskurs, icke kan skydda dem emot *agio* eller värdeförminskning, så förmår detta stadgande helt visst att öka förvirringen och eländet just när andra olyckor göra landets ställning bekymmersam, och när alla ansträngningar måste göras för att bibehålla banksedlars betalningskraft. Härom yttrar 1870 års Konstitutions-Utskott så riktigt: "man har icke lyckats skydda principen mot öfverträdelse *in praxi*, då någon påföljd för invexlingsskyldighetens uraktlåtande ej blifvit i grundlagen utsatt, och *skyldigheten* icke såsom ske bort fästats såsom villkor för *rättigheten* att få riksbankssedeln ansedd såsom mynt." Konstitutions-Utskottet upplyser derjemte, att likartadt stadgande icke finnes i någon annan nations grundlag, och att det för första gången inkom i svensk grundlag under de säregna omständigheterna år 1809.

Det är så mycket angelägnare att detta stadgande icke till en oviss framtid kvarlemnas, som det icke finnes *en på tio*, som tvekar att, i fall det kniper, undandraga sig att åtlyda detta orimliga lagbud, vare sig genom prisförhöjningar eller andra åtgärder, nog af, man räddar sin egendom! De, som lättast och aldra först rädda sina tillhörigheter, i händelse af en sådan kris som framkallat tvifvel om riksbankssedlarnes värde, äro naturligtvis de andra bankinrättningarne. *Sekretessen* skyddar ej längre riksbankens ställning, om den skulle försämrast. Vanan att uppmärksamma alla stora och små upplysningar, som beteckna penningställningen inom och utom landet, gör att bankstyrelserna kunna i god tid vidtaga förberedande åtgärder. Man köper då goda obligationer, lydande å utländskt mynt. Man drager sig försigtigt och så småningom från den dagliga utlåningen, emedan man icke vet i hvad slags penningar ett lån kan efter *sju månader* komma att betalas. I förbigående torde jag få erinra, att kort innan man i Finland år 1865 afskaffade all tvångskurs för banksedlar hade *agiot* på rubelsedlarne inom tolf månaders tid uppgått till 21 procent. Så ser det ut, när man i ett land saknar annat rörelsemedel än papperspenningar, som icke invexlas med mynt. Den del af lånerörelsen, som icke desto mindre kommer att fortgå, blifver förknippad med oerhördt betungande villkor. Derigenom att ingen förskrifning, med fullt gällande kraft emot utgifvaren, kan ställas i *svenskt* mynt, framkallas förbindelser å *utländskt* mynt. I händelse personer, som hafva både vilja och förmåga att betala sina förbindelser, inställa sig hos bankinrättning och begära försträckning under förklaring att de vilja emottaga banksedlar, emedan de hafva stor arbetspersonal och kunna i sina dagliga utgifter använda

sedlarne, så svarar bankstyrelsen troligtvis: Vi veta hvad banksedlarne *nu* äro värda, men vi veta icke hvad en förbindelse å banksedlar blir värd efter *sju* månader. Den enda form i hvilken vi kunna gifva er penningförsträckning är att vår bank på eder utställer en vexel, lydande å till exempel tyskt guldmynt, som ni accepterar till betalning hos Norddeutsche bank i Hamburg. En sålunda accepterad vexel kunna vi af eder köpa för det belopp i riksbankssedlar, hvarom dagens kurs på Hamburg närmare bestämmer.

Sådant behandlingssätt får låntagarne då underkasta sig, emedan hvarje möjlighet att utfärda en förbindelse i svenskt mynt blifvit afklippt.

Den fördel, som skulle uppkomma genom att söka bereda våra statsobligationer en större marknad, bortkastas redan på förhand. Föreställom oss att det tyska riksguldmyntet framdeles blir antaget i Sverige och att vi derefter upptaga ett statslån lydande å den nya svensk-tyska myntenheten, så blir hvarje sådan svensk statsobligation betald med guld i den tyska innehafvarens hand, men här hemma kan den svenske innehafvaren blifva nödsakad emottaga, som full betalning, riksbankssedlar lydande å guld, i fall äfven sådana nu tilläggas tvångskurs. Staten kan på mångfaldigt sätt förlora på detta stadgande. Statsobligationers prisfall är ingen fördel för det allmänna, ty när sådant inträffar, saknar staten medel att äfven till billigt pris återköpa sina förbindelser.

Milda stiftelser, kapital- och ränteförsäkringsanstalter, löntagare, pensionärer, ålderstigna och enkör, som genom egen eller andras omtanka och arbete velat betrygga sina återstående dagar, *alla* dessa, som lagt sina tillgångar i räntebärande obligationer, komma att befinna sig i sämre belägenhet än de, som innehafva aktier uti industriella företag, ty utdelningen å aktier beror icke af banksedlars värdeförminskning, som kan motverkas af genom bolaget vidtagna prissförhöjningar, hvaremot alla obligationsinnehafvare få åtnöja sig med att erhålla den förskrifna räntan i pappersmynt. Sålunda blifva de, som med lugn tillförsigt inköpt statens obligationer, offren för tvångskursens följder.

I Kongl. Maj:ts proposition N:o 4 till 1871 års riksdag läsas följande tänkvärda ord: "Åsigterna kunna vara, och äro visserligen delade i fråga om hvilka, och huru stora inskränkningar, må göras i banksedlarnes egenskap af lagligt betalningsmedel men, *derom* bör knappast någon meningsskiljaktighet förefinnas, att det nuvarande tillståndet af *ovisshet*, om hvad lagen i detta hänseende stadgar, måste upphöra." Detta uttalande borde tagas till utgångspunkt för hvarje vidgörande i denna viktiga fråga. Såsom bevis på de rådande bestämmelsernas oklarhet tillåter jag mig anföra att § 72 Regeringsformen tillägger alla riksbankssedlar lydande å *silfver* ovillkorlig tvångskurs, och det antingen de invexlas eller ej, hvaremot den så kallade "Myntbestämmningslagen af den 1 Mars 1830", uti § 4 medgifver undantag från grundlagsbudet. Denna paragraf är så lydande: "Alla liqvider kunna hädanefter såsom hittills i banksedlar fullgöras, *der ej annat förbehåll gjordt är.*" Hvarför lemnar man

dessa motsägelser ovidrörda, så att tvister inför domstol kunna uppkomma i mängd.

Då nu Utskottet föreslagit att ur § 72 Regeringsformen utesluta orden "med silfver", så torde böra erinras, att denna sista punkt i paragrafen tillkom vid 1851 års riksdag genom alla fyra Riksståndens beslut och Konungens sanktion i tydlig afsigt att betrygga mot tvångskursens faror. Någon benägenhet hos Riksdagarne, att tillägga flera riksbankssedlar än dem, som inlösas med silfver, tvångskurs, har aldrig försports. Tvärtom! Vid 1856--1858 års riksdag framlades ändringsförslag, så lydande: "med silfver eller guld." Detta förslag förklarades genom votering i förstärkt Konstitutions-Utskott hvilande, men förkastades vid 1860 års riksdag: utan votering af Ridderskapet och Adeln samt Bondeståndet, af Presteståndet med 36 nej mot 20 ja, samt godkändes endast af Borgareståndet med 29 ja mot 26 nej. Så stor var farhågan för att utvidga tvångskursen. Säge hvad man vill om de gamla riksståndens tunga arbetssätt, men man kan dock icke förneka att de hafva ganska många goda beslut till "sitt kredit", beslut, som vi kunna afundas dem!

Då den nu föreslagna grundlagsändringen uppgifves uteslutande afse att kunna införa ett myntsystem grundadt på guld, så ehuru jag ej anser något hinder härför finnas i grundlagen, ber jag nu att få kasta en blick på myntreformens ställning. Jag får då först förklara att jag med stort nöje hört Herr Finansministerns yttrande för densamma; hoppas hans intresse må fortvara. Myntkomitén afgaf likväl den 13 Augusti 1870 sitt betänkande, deri föreslogs "fastställande af en viss kurs, till hvilken caroliner må emottagas såsom betalning i alla kronans kassor." Det vill synas som om åtminstone denna åtgärd kunnat medhinnas inom 1870 års utgång — den beslöts först på Finansministerns föredragning den 29 December 1871, och kungjordes tre veckor sednare. Emellertid anser jag ingen synnerlig skada timat genom dröjsmålet, emedan tvifvelsmål väl kan uppstå om *hvilken* myntfot, grundad på guld, som vi böra ansluta oss till. Jag är en varm vän af *guldfrancs-systemet*, och har derom framställt förslag. Men motionen vid denna riksdag afgafs icke under någon förhoppning att få densamma antagen, utan endast på det att det skulle stå mig öppet begära detta system såsom *motförslag* i fall något annat förslag, som jag ansåg alldeles befärgadt, skulle komma på tapeten. När emellertid Lag- och Banko-Utskottet, med åberopande af 1869 års skrifvelse till Kongl. Maj:t angående frågan om öfvergång från nuvarande system till guldmyntfot, dervid yttrar, att "då icke heller nu församlade Riksdag från Kongl. Maj:t fått emottaga förslag i förevarande ämne", så finner sig Utskottet böra afstyrka bifall till det af enskild motionär framställda förslaget, så kunde jag ej deröfver beklaga mig.

Då betänkandet föredrogs, yttrade jag aldrig ett ord derom, emedan jag fann det naturligt att Riksdagen ville afvakta den tidpunkt då regeringen behagade taga den viktiga frågan om hand. I denna såväl som i många andra reformfrågor är Riksdagen vanmäktig utan regeringens medverkan. Myntreformsfrågan befinner sig

för öfrigt på den ståndpunkt att vi böra taga i allvarligt öfvervägande till hvilket af de stora nationernas guldmyntsystem vi böra ansluta oss. Englands myntsystem, med sin stora mynt- och räkneenhet, lämpar sig icke för våra förhållanden. Valet måste således göras emellan guldfrancsystemet och det nya tyska riksguldmyntet. Något tredje finnes icke, för mig åtminstone, ty att nu blåsa lif i *G. M. Stjernsvärd*s på Riddarhuset gjorda förslag att prägla guldmyntstycken å 10 R:dr R:mt, kan jag icke föreställa mig att någon förståndig människa numera vill ifrågasätta, då vi derigenom ingen fördel vunne, och intet reformarbete blefve afslutadt. Vål är det sannt att vi då med minsta besvär komme ifrån öfvergången, i fall vi sluppe ändra våra böcker och räakenskaper, men oaktadt man prägla guldmynt så blefve *riksgälds*-riksdalern det fortlevande värdebegreppet, som aldrig lyckats förvärfva sig något synnerligt anseende. Visserligen har med tillfredsställelse och tillförsigt den åsigt blifvit uttalad, att myntreformfrågan numera saknar all internationel betydelse. Visserligen är det att beklaga att emellan tvenne stora nationer, som begge uträttat mycket i civilisationens tjänst, en beklaglig söndring just i denna fråga inträffat. Men så stora äro icke meningsskiljaktigheterna inom den civiliserade världen, att hvilken fåtalig nation, som helst, kan, utan att skada sig själf, tillägna sig ett myntsystem grundadt på guld, som saknar allt samband med de stora nationernas myntförhållanden. En fåtalig nation måste ansluta sig till något myntsystem, som är antaget af någon bland de nationer som utöfva stort inflytande på världshandeln. Det är också motbudande för mig att tänka mig någon myntreform för Sverige, som icke har utsigt för sig, att, om ej samtidigt, åtminstone rätt snart blifva jemväl af Norge antagen. De begge brödrafolken böra väl för sitt välförstådda intresse göra gemensam sak i denna viktiga angelägenhet.

I afseende på det tyska myntsystemet, som nyligen blifvit nästan dekretiseradt, må ihågkommas att genomfördt är det ännu icke, och det erfordras verkligen de styfva tömmar, hvarmed regementet i Tyskland nu föres, för att kunna genomföra denna reform. Detta system medför stora fördelar för Preussen, men Syd-Tyskland får deremot vidkännas ganska betydliga olägenheter. Jag behöfver blott erinra att en *Gulden*, Syd-Tysklands nuvarande *räkneenhet*, motsvarar $1\frac{1}{2}$ ny *riksmark*, det tyska kejsardörets *räkneenhet*. Tror Herr Talmannen väl att detta blir en lätt öfvergång? Afven en annan fråga har blifvit i Tyskland olöst. Förbindelser å alla de äldre i Tyskland gängse myntsystemen hafva genom lag blifvit förklarade betalbara efter en viss tariff i det nya riksguldmyntet, men *Hamburger Banko Marken*, å hvilket värdebegrepp så många låneafstal och obligationer äro lydande, har icke blifvit omnämnd vid tarifferingen af de äldre räknesätten, emedan *den* icke förekommer i formen af mynt, utan blott såsom en viss vigt finsilfver. Häraf torde rätt många svårigheter uppkomma.

Då Konstitutions-Utskottet nu behagat föreslå Riksdagen att *alla* riksbanksedlar, de må lyda å hvad som helst, skola för all framtid

tilläggas tvångskurs, så nödgas jag erinra om Konstitutions-Utskottets utlåtande år 1870, hvaruti den omständigheten, att riksbankssedlarne skola anses såsom mynt, förklaras vara "*ett ingrepp i eganderätten*, som göres icke blott möjligt, utan fullt *lagligt* genom § 72 Regeringsformen." Konstitutions-Utskottet erkände då, att det nuvarande stadgandet var "*ett ingrepp i eganderätten* och dertill ett *lagligt ingrepp i eganderätten*." Men nu har Konstitutions-Utskottet föreslagit Riksdagen att utvidga detta ingrepp i eganderätten. Detta förslag innehåller att, om vi få riksbankssedlar lydande å guld, dessa redan på förhand skola tillerkännas tvångskurs, och det är ett sådant förslag på hvilket man bjuder Första Kammaren! Vi hafva att glädja oss åt en sund ekonomisk ställning, och ett allmänare välstånd än någon af oss tillförene upplefvat, men skola vi under sådana förhållanden inregistrera i våra annaler ett beslut, som utvidgar just det ingrepp i eganderätten, hvilket vi sträfvat att utplåna ur våra lagar. Jag kan icke rätt förstå huru Utskottet kunnat föreställa sig att Första Kammaren nu skulle kasta öfverbord *sina* åsikter uttalade i denna fråga vid fyra riksdagar, med en tillväxande enighet:

År 1868	med 65	ja	mot 33	nej
" 1869	" 73	" "	" 23	"
" 1870	" 78	" "	" 15	"
" 1871	" 79	" "	" 14	"

Jag föreställer mig att man i allmänhet i hela landet förväntat något helt annat af Första Kammaren. Denna Kammares ställning inom representationen är icke den angenämaste. Hvarje skatteböroda, som pålägges genom gemensam votering, anser man Första Kammaren hafva vållat. För hvarje lättnad i bördorna tror man sig hafva att tacka Andra Kammaren. Detta oegentliga förhållande är långt ifrån angenämt för Första Kammaren, men den får väl finna sig deri, blott nationen vet, och kan trygga sig vid, att Kammaren öfvervakar, det icke förhastade beslut i stora rättsfrågor må fattas. *Denna* synes mig vara vår uppgift inom representationen, och den måste vi fylla. Det har varit lagstiftarens mening att här inlägga ett konservativt element. Att dömma af ledamöternas ålder och samhällsställning, synas valkorporationerna hafva på enahanda sätt uppfattat saken. Men om Första Kammaren låter komma sig till last ett så grymt lättsinne, att den kastar öfver bord *sina* åsikter, blott derföre att Medkammaren ännu icke kommit till insigt om hvad som i denna fråga för landet är oundgängligen behöfligt, så befarar jag att i sådant fall Första Kammares anseende skulle komma att lida oerhört.

Jag har många gånger begärt, att vi skulle göra framsteg i ekonomiska frågor. Jag har understundom haft att glädja mig åt ett välvilligt upptagande af mina framställningar. Herr Talmannen kan lätt fatta, huru påkostande det är för mig att möjligen se nu föreliggande fråga undanskjuten för ännu ett år, men jag nödgas, emedan *eganderättens* betryggande är en större fråga än *myntreformen*, bönfälla att Första Kammaren må hindra ett *tillbakagående*, hvilket blefve den gifna följden, om Konstitutions-Utskottets nu framställda förslag antogs. Jag anhåller om proposition på afslag.

Herr Rydin: Såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet har jag befunnit mig i en ganska brydsam belägenhet vid behandlingen af denna vigtiga fråga. Jag har alltid hört till dem, som anse, att grundlagen bör ändras så, att tvångskursen blir borttagen, men å andra sidan kan jag icke frångå den åsigten, att hvarje fördröjande af guldmyntsystemets införande medför en ekonomisk förlust för landet. Till följd häraf anser jag, att man måste sätta i spetsen för sina önskningar införandet af guldmyntet och afbida tiden, då tvångskursen kan borttagas. Det är på grund häraf, som jag i Konstitutions-Utskottet var färdig att biträda hvarje förslag, som var rimligt och hade till syfte möjliggörandet af guldmyntets införande. Jag står ännu på samma ståndpunkt, men får tillika medgifva, att jag erkänner de skäl, som blifvit anförda mot Konstitutions-Utskottets förvarande betänkande, hvilket var det, som jag i sista rummet ville hafva antagit. Jag vill ej bestrida att man kan anse, att i detta förslag ligger ett tillbakagående. Man kan då icke undgå att finna att grundlagens nuvarande lydelse, att "sedlarne skola vid anfordran efter deras lydelse af Banken med silfver inlösas", hvilka ord i lagen infördes för att betrygga sedlarnes utväxling, har en ganska stor och vigtig betydelse. Att nu borttaga just det, som i denna bestämmelse utgör det väsentliga, eller orden "*med silfver*", kan, synnerligen om man betraktar saken teoretiskt, anses innebära ganska svåra följder. På den i denna bestämmelse innehållna princip hvilat lagstiftningen om bankens skyldighet att upprätthålla myntvärdet, och af dennas hållande i helgd och tillämpning i banklagen och myntbestämmningslagen beror eganderättens trygghet. Denna princip är i vår nuvarande lagstiftning sålunda genomförd: 72 § Regeringsformen, såsom sagdt är, innehåller: "dessa sedlar skola vid anfordran efter deras lydelse af banken med silfver inlösas". Denna bestämmelse är vidare kompletterad i banklagen af år 1830, der det heter, att sedlarne skola *med svenskt silfvermynt* inlösas efter de grunder Konung och Riksdag bestämma, och ytterligare är en förklaring öfver betydelsen af detta stadgande gifven i § 4 myntbestämmningslagen, som förklarar bankens sedlar såsom laga betalningsmedel "der ej annat förbehåll gjordt är". Således gäller för närvarande såsom lag, att sedlarna skola med silfver inlösas, och det efter den grund, som Konung och Riksdag gemensamt fastställt, och dessutom är man ej skyldig att emottaga banksedlar i liqvid, om förbehåll af bestämd valuta är särskildt gjordt. Härigenom är man betryggad, ifall man utfärdat en förbindelse med förklaring, att den skall gälla klingande valuta, och kan vid betalningen åberopa den nämnda § 4 i myntbestämmningslagen; då deremot den, som icke infört ett dylikt särskildt villkor, som der är omtaladt, är tvungen att emottaga sedlar.

Jag frågar nu, kan den af Konstitutions-Utskottet föreslagna ändringen medföra någon rubbning i dessa förhållanden? Utskottet har blott utstrukit ordet *silfver* ur grundlagen och säger, att sedlarna skola *efter deras lydelse* af banken inlösas. Bankens skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt — ty man kan ej tänka sig att sedlarna skola kunna lyda på annat — blifver orubbad. Häremot kan

kan dock erinras, att borttagande af de ord, som gifva detta moment sin betydelse, kan tolkas såsom en utvidgning af tvångskursen. Om detta förslag blefve gällande såsom grundlag, så kan farhåga ytterligare uppstå, att i och med dessa ords uteslutande ur grundlagen ofvananförda bestämmelser i myntbestämningslagen och i banklagen upphört att ega giltighet och att således hela frågan om sedlarne och deras lydelse upphört att vara en lagbestämmelse, till hvars ändring erfordras Konungs och Riksdags gemensamma beslut, utan i dess ställe en fråga, som hör till bankreglementet. Det är ur denna synpunkt, som man kan hafva berättigade farhågor emot detta Utskottets förslag. Jag får tillika nämna att jag förbisett, huruledes uteslutningen af orden "med silfver" får en helt annan karakter i Kongl. Maj:ts nu afgifna förslag och i de förr afgifna, der samma uteslutning egt rum. Dervid var dock det särskilda förhållandet, att uteslutningen då skedde i sammanhang med förslag till tvångskursens borttagande, och att man deruti hade fullständig garanti för att Riksbankens sedlar ej skulle kunna utgifvas å annat än verkligt mynt. Såsom emellertid förslaget nu lyder, skulle, utan att man råkar i strid med grundlagen, sedlar, som lyda å silfverskiljemynt och å koppar, kunna fastställas såsom laga betalningsmedel för forskrifningar i guld, sedan guldmyntfoten blifvit antagen. Då det är af vikt, att i grundlagen innehållas de grunddrag och hufvudgrunder, som böra gälla i de speciella lagar, som i ämnet stiftas, så har jag för min del ingenting emot, att denna punkt återremitteras till Utskottet, på det att man må blifva i tillfälle att i densamma införa de grunder, som gälla i nuvarande och böra gälla i blifvande tillämpningslagar, på det att vi icke må kunna riskera, att sedermera på grund af denna ändring blifva förda till andra bestämmelser i dessa kompletterande lagar än dem, som nu der finnas. Jag tänker mig att man, med ledning af Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag, skulle kunna vinna det viktiga syftemålet att få guldmynt infördt utan tvångskursens utvidgning, om man med ledning af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet och myntbestämningslagen § 4, med den lydelse, som myntkomitén gifvit åt denna bestämmelse, antoge en så lydande föreskrift: "Riksdagen allena eger rätt att genom banken utgifva sedlar, hvilka må erkännas såsom lagligt betalningsmedel, der ej uttryckligt förbehåll om undfående af betalning i klingande mynt gjordt är", och derefter i sista punkten tillade: "Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse af banken *med silfver eller guld* inlösas efter de grunder, som Konung och Riksdag gemensamt bestämt". Med antagande af en sådan ordalydelse tror jag, att de grundsatser, som nu finnas i gällande lagar angående bankens sedlar och deras inlösning skulle blifva upprätthållna, och att tvångskursen komme att hållas inom behöriga gränser. Genom att på så sätt öfverflytta de nu gällande principerna till grundlagen, så skulle man vinna den säkerhet, som begäres, för att eganderätten ej skall sämre skyddas emot förluster genom en för långt drifven sedelutgifning, än nu är fallet, ty i närvarande ögonblick kan omöjligen mera ernås, om man vill möjliggöra

myntreformen. Man kan ej lyckas att på samma gång borttaga tvångskursen, ty i detta fall stå meningarne så skarpt emot hvarandra, att ingen utsigt förefinnes för en sammanjemkning.

På grund af hvad jag nu yttrat får jag yrka återremiss, och jag gör detta så mycket heldre, som jag hört, att Andra Kammaren redan beslutat detsamma.

Friherre Stjernblad: Då första punkten här var under öfverläggning, så blef det i början af diskussionen bekant, att Andra Kammaren bifallit Utskottets hemställan, och af det skälet ville jag icke besvara Kammaren med något yttrande. Jag skulle i motsatt fall icke underlåtit att visa skilnaden mellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag. Jag kan nu icke annat än beklaga, att Utskottet i sitt förslag icke funnit skäl vara att påakta den aldra viktigaste bestämmelsen i Kongl. Maj:ts proposition eller den, om i hvad mån banksedeln skulle gälla såsom lagligt betalningsmedel. Utskottet har emellertid upptagit ett af de förslag, som propositionen innehöll, nemligen möjliggörandet af en öfvergång till ett myntsystem grundadt på guld, och gjort bestämmelser i denna väg, hvilka dock enligt min åsigt ännu icke äro tillfyllestgörande, hvartill jag dock ber att sedermera få återkomma.

Den viktigaste bestämmelsen i det Kongl. förslaget var den, som rörde värdet af banksedeln såsom lagligt betalningsmedel, ty det må väl alla medgifva, att så angeläget det än är att få guldmynt, angelägnare är det dock att borttaga banksedlens absoluta tvångskurs, ty eganderätten hotas deraf, såsom vi redan hört, och allmänhetens begrepp förvillas derigenom, och ännu mera måste detta blifva förhållandet, när grundlagen icke säger, att banksedeln skall vara lagligt betalningsmedel, utan rent ut förklarar den vara mynt; ett tillvägagående så mycket skadligare som vi hos oss hafva sedlar cirkulerande på så låga belopp, att de i andra länder utgöra skiljemynt; och får det fortgå på samma sätt ännu några generationer, så skola våra efterkommande verkligen vara bra besynnerliga, om de icke lefde in i tanken, att dessa papperslappar verkligen äro mynt. Under sådana förhållanden skulle jag helst önska, att alla bestämmelser i den vägen borttoges, och att sedlarne finge gälla hvad de kunde, och endast ansåges såsom ett papper, hvars värde berodde på den institutions kredit, som utfärdade dem. Så långt vågar jag dock nu icke gå, men tror det vara tillräckligt att gå så långt, som regeringen föreslagit, men derhän anser jag ock att vi måste söka till att komma, så mycket mer som Riksbanken ingalunda är tillfredsställande fonderad, såsom exempelvis Englands bank, utan tvärtom är det på ett sätt, som troligen ingen annan bank i hela världen, ty den kan utöfver metalliska kassan utgifva sedlar på ett obegränsadt belopp af tre månaders vaxlar och derutöfver ytterligare 30,000,000 R:dr.

En af Herrar Bankofullmäktige har här för oss framhållit bankens stora soliditet för närvarande; och hvarigenom någon fara för eganderätten af tvångskursens bibehållande nu icke förefinnes. Jag tror ock, att banken i närvarande stund icke kan rubbas, men vi stifta icke lagar för dagen, och vi hafva sett tider, då förhållan-

det varit annorlunda än nu. Vi behöfva blott kasta blicken tillbaka till år 1856, då vi visserligen hade mycket mera metall i kassan än nu, men hvad hade vi år 1858? Jag tror derföre, att vi nödvändigt måste vidtaga åtgärder att förekomma de olyckor, som till följd af sådana förhållanden kunna inträffa.

De skäl, som Utskottet gifvit för afslag å ett sådant stadgande, äro enligt min uppfattning ganska svaga, och jag skall icke besvara Herrarne med att här upptaga dem till besvarande, då de redan äro vederlagda. Det finnes dock ett af dessa skäl, som, om det vore ett konstateradt faktum, verkligen skulle vara af den beskaffenhet, att jag möjligen skulle vara tveksam, huruvida jag ej borde ingå på Utskottets uppfattning. Utskottet säger nemligen, att det "jemväl för sin del anser, att en grundlagsförändring i denna syftning icke för närvarande har utsigt att vinna Riksdagens bifall". Alldeles konstateradt är väl detta dock icke, ty Andra Kammaren har, såsom vi hört, återremitterat den nu här under öfverläggning varande punkten och, om den ock afslagit den första, så känna vi dock icke till fulla orsakerna, hvarföre detta skett. Någon omöjlighet förefinnes således icke att, om vi än icke skulle få en bestämmelse fullkomligt lika med den, som regeringen föreslagit, vi skulle kunna genomföra en föreskrift sådan som den, hvartill Herr Rydin gifvit anvisning. För att emellertid vinna ett sådant mål och för att under alla omständigheter få bort ur grundlagen det oegentliga uttrycket att Riksbankens sedlar skola anses för *mynt*, anser jag det vara nödigt att återremittera punkten. Vidare tror jag det vara klokt, såsom Herr Rydin påpekat, att införa det stadgande, att sedlarne skola inlösas med *guld eller silfver*, ty derigenom förekommes all tvetydighet och man binder sig alldeles icke vid någon dubbel standard utan under öfvergångstiden komma begge metallerna att utgöra värdemätare och sedermera endast den, för hvilken man en gång bestämmer sig.

På dessa skäl anhåller jag om återremiss af den föredragna punkten i betänkandet.

Herr von Ehrenheim: Då Kammaren återremitterat den första punkten i Utskottets betänkande, förefaller det mig alideles naturligt, att äfven den nu föredragna till Utskottet återförvisas. Jag har således icke begärt ordet för att motsätta mig det förslag, som derom af åtskilliga talare blifvit framställt, men Utskottet har fått uppbära alldeles för hårda förebräelser, för att jag skulle kunna förbigå dem med tystnad och icke söka från dem rentvå Utskottet.

Den förste talaren, som ytrade sig i afseende å denna punkt, började med att utveckla tvångskursens skadliga verkningar. Jag har i den delen ingenting att säga mot honom, och jag önskar lika lifligt som han, att denna tvångskurs måtte afskaffas, men det ären sak, att en enskild representant önskar något, och en annan, att hans åsigt inom Representationen kan få öfvervigt. En erfarenhet, vunnen under flera riksdagar, bevisar nogsamt huru föga sannolikt det är, att min och den värde talarens åsigt kan vinna erkännande, och den behandling Kongl. Maj:ts proposition rönt i Andra Kammarne torde vara ett ytterligare bevis derpå.

Emellertid har Herr Chefen för Finans-departementet här yttrat, att det är af största vikt att kunna öfvergå till ett myntsystem grundadt på guld, och Kongl. Maj:t har i sin proposition företrädesvis fäst sig vid vigten af att undanrödja de hinder, som ligga i grundlagens nuvarande stadgande emot en sådan öfvergång. Jag har därför ansett det vara Utskottets skyldighet, då det icke tillträdde sig att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition i vidsträcktare mått, att söka undanrödja de hinder emot denna öfvergång, som enligt Utskottets tanke förefinnas i den förevarande grundlagsparagrafen. Jag instämmer alltför gerna med den ledamot, som reserverat sig emot detta betänkande, deruti att man, oaktadt denna bestämmelse får kvarstå, skulle kunna bereda den önskade öfvergången till ett nytt myntsystem. Dertill fordras dock en serie af lagar, till en del beroende på båda statsmakternas sammanstämmande beslut, till en del ensamt på Kongl. Maj:ts samt till en del ensamt på Riksdagens, och det finnes väl ingen sannolikhet att dessa lagar skulle kunna genomföras tvärt emot önskningsarne hos en majoritet, som vill bibehålla tvångskursen, då de just skulle hafva till ändamål att utan förändring i grundlagen bereda borttagandet deraf. Tvångskursens vännare skulle då få till bundsförvandter alla dem, som ansågo åtgärderna innebära ett kringgående af grundlagen och därför icke böra ske, att icke tala om de många svårigheter i detaljerna, som vid en sådan lagstiftning skulle möta. Frågan ställer sig således för mig helt enkelt så: antingen *tvångskurs med silfver* eller *tvångskurs med möjlighet att öfvergå till guld*, och då såväl Kongl. Maj:t som hans Finansminister och alla de, som lifligt intressera sig för denna fråga, äro ense om, att det är af största vikt att kunna öfvergå till guldmyntsystemet, så måste jag yttra mig för den meningen, som gifver företräde åt *tvångskurs med möjlighet att öfvergå till guld* framför *tvångskurs med silfver*.

Det återstår således endast att tillse, huruvida Utskottets förslag verkligen innebär en försämring, eller huruvida det, såsom en talare ytrade, skall i ännu högre grad hota eganderätten än de nu gällande bestämmelserna. Det kan icke nekas, att Konstitutions-Utskottets förslag inrymmer möjligheten för Riksbanken att utgifva sedlar med tvångskurs lydande å guld, men om Riksbanken utgifver sedlar med tvångskurs lydande å silfver eller å guld, så får jag säga, att skillnaden mellan dessa båda saker förefaller mig vara ingen från eganderättens synpunkt. I begge fallen har man sedelmynt som löper med tvångskurs, men i ena fallet på en metall, som man önskar afskaffa såsom standard, och i andra fallet på en metall, som man önskar införa.

Samme värde talare fästade sig särskildt dervid, att man år 1851 införde orden "med silfver" i § 72 såsom en säkerhet för sedlarnes inlösen. Nu är likväl förhållandet, att icke allenast dessa ord utan hela den sista meningen då antogs, och den säkerhet, som ligger i detta stadgande beror hufvudsakligen derpå, att der står att sedlarne skola *efter deras lydelse* af banken inlösas, och att i grundlagen alltså ligger ett hinder deremot, att en realisation vid en riksdag kan vidtagas genom båda statsmakternas beslut; en sådan må-

ste nemligen nu alltid blifva föremål för två riksdagars beslut. Orden "med silfver" hafva der fått sin plats endast därför, att vårt nuvarande myntsystem är byggt på denna metall, och att det följaktligen föll sig ganska naturligt att sätta dit dessa ord, utan någon särskild betydelse. Då nu § 72 efter Utskottets förslag skulle innehålla, att sedlarne skola vid anfordran efter deras lydelse af banken inlösas, och då § 1 i lagen för Riksbanken säger, att banken är skyldig att "när så påfordras sina sedlar med svenskt silfvermynt inlösa efter den grund, Konung och Riksdag fastställt, hvilken grund åter är bestämd i lagen angående myntbestämningen, så kan jag för min del icke se annat, än att dessa lagstadganden i ett sammanhang fortfarande utgöra full garanti deremot, att en bestämmelse, medförande försämring i banksedelns värde, skulle kunna vidtagas af statsmakterna vid en riksdag, likasom deremot, att den kan vidtagas af Riksdagen utan Konungens godkännande. Deremot innebär det nuvarande stadgandet, vare sig det heter "med silfver" eller "med silfver eller guld", alldeles ingen garanti emot en myntförsämring eller mot framtida utgifvande af sedlar lydande på ett försämradt mynt, om båda statsmakterna blifva ense. Jag tror således icke för min del, att tryggheten i ena fallet är större än i det andra.

Det faller af sig sjelft att, då ärendet återförvisas till Utskottet, skall jag för min del mycket villigt söka bidraga till hvarje bestämmelse, som i detta fall kan medföra större fullständighet, men jag kan icke fördölja, att hvarje försök till fullständigande kan inveckla oss i nya svårigheter, och om man icke vill nöja sig med att taga något, då man ej kan få allt, och om hvar och en vill söka genomdrifva sin åsigt, så kommer saken att blifva oafgjord, och resultatet deraf är, att under en tid af fyra år blir det omöjligt att vidtaga någon åtgärd för öfvergång till guldsystemet, hvarigenom således en mycket dyrbar tid skall gå förlorad.

Jag har intet annat yrkande att framställa än om återremiss.

Grefve Hamilton, Henning: I hufvudfrågan delar jag de åsikter, som här blifvit af Herr Wallenberg uttalade. Jag tror emellertid att han misstagit sig om rätta sättet att göra dessa åsikter gällande, då han yrkat afslag. Ställningen är för närvarande den, att första punkten blifvit af Första Kammaren återremitterad, men af Andra Kammaren bifallen, vid hvilket förhållande det i nämnda punkt afhandlade förslag förfallit. Om nu Första Kammaren afslår den andra punkten, hvilken blifvit af Andra Kammaren återremitterad, skulle frågan i sin helhet för närvarande hafva förfallit. Vill man emellertid, att § 72 Regeringsformen skall erhålla en förändrad och förbättrad lydelse, kan detta endast vinnas derigenom, att andra punkten återremitteras på det Konstitutions-Utskottet må framkomma med ett nytt redaktionsförslag, i afseende hvarå Utskottet är allenast i så måtto bundet, att detta förslag icke kan hafva den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen, enär dess öde blifvit afgjort genom Kamrarnes beslut med afseende å första punkten.

Af dessa skäl förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr von Koch: Jag är väsendtligen förekommen af den siste högt aktade talaren äfvensom af Herr Rydin och Friherre Stjernblad. Jag anmälde mig efter åhörandet af Herr Wallenbergs brillanta anförande och ville endast påpeka att, på sätt sedermera Grefve Hamilton ådagalagt, genom biträdande af Herr Wallenbergs yrkande om afslag, man skulle förfela att ernå den af behofvet högeligen påkallade förändring af 72 § Regeringsformen, hvarigenom ett myntsystem grundadt på guld kunde införas. För att komma till detta mål, kan det emellertid måhända icke undvikas att man, såsom ordspråket säger, får svälja åtskilliga kameler. Lättast torde målet vinnas derigenom att, såsom Friherre Skogman och åtskilliga talare förordat, man återupptoge förslaget att i paragrafen efter orden "med silfver" inskjuta orden "eller guld", hvilket ingalunda behöfde föranleda att man hade en dubbel standard. Nämnda förslag har förut en gång varit å bane inom de forna Riks-Stånden. Det föll då inom tre Stånd, men bifölls af Borgare-Ståndet, det Stånd, inom hvilket vid den tiden torde varit de mest upplysta åsikter i finansielt och ekonomiskt hänseende, och jemväl inom de andra Stånden vann förslaget ett icke obetydligt understöd, fastän saken, särdeles med afseende å dåvarande ställning och tvisten om företrädet af guld eller silfver såsom myntmetall, då icke var mogen.

Jag anhåller om återremiss.

Friherre von Schwerin: Det har alltid varit en af mina lifligaste önsknningar, att vi omsider måtte kunna åvägabringa en förändring af 72 § Regeringsformen, dervid jag dock tillika förutsatt, att denna förändring skulle vara en förbättring. Så är icke fallet med det af Utskottet nu framlagda ändringsförslag, ty trots det bemödande en aktad talare ådagalagt för att visa, det förslaget vore lika brasom den nuvarande paragrafen, kan jag icke finna annat, än att det är vida sämre, då det skulle leda derhän, att vi finge tvångskurs icke blott å de sedlar som äro ställda å silfver, utan jemväl å dem som komme att utfärdas å guld. Och likväl borde det väl vara af största vikt att blifva af med denna tvångskurs, som lik ett damocles-svärd hänger såväl öfver den allmänna krediten som öfver hela eganderätten. Riksbanken kan för närvarande, enligt gällande bestämmelser, med begagnande af tvångskursen utgifva sedlar till ett belopp af 30 millioner R:dr utöfver den metalliska valutan, men det kunde ju falla Riksdagen in att utsträcka denna sedelemission ända till 200 millioner utöfver valutan, och att inlösa ett sådant belopp vore en ren omöjlighet. Dessutom låter det icke tänka sig, att Riksbanken, om tvångskursen bibehålles, skall kunna vara, att jag så må säga, en säker pelare, ty den är ett hinder för att få en metallisk cirkulation i landet, och så länge en sådan icke finnes kan banken ej uppfylla sitt ändamål att vara en säker pelare för den större affärsrörelsen i landet, och detta borde dock vara en af Riksbankens förnämsta uppgifter. Jag kan icke heller se, huru det låter sig göra att ålägga privatbankerna att med silfver, eller metallisk valuta i öfrigt, inlösa sina sedlar, då grundlagen stadgar att Riksbankens sedlar äro mynt.

Man säger, att den af Utskottet föreslagna förändring skulle innebära, att vi hädanefter kunde få sedlar ställda å guld. Detta skulle således icke låta sig göra utan en grundlagsändring! Jag har alltid haft svårt att förstå mig på juridiska spetsfundigheter och tror icke heller att de gagna till mycket. I Skottland har man sökt rädda sig undan derifrån på ett ganska enkelt sätt som bestod deri, att då tvistefrågor förekommo underställdes de personer som saknade speciella insigter, men deremot voro utrustade med klart och godt förstånd. Resultatet blef godt, och förfarandet kunde kanske förtjena att äfven annorstädes adopteras.

Det vore nu mycket önskligt, om vi kunde komma derhän, att vi finge ett myntsystem grundadt på guld. För att nå detta mål, förklarade en aktad talare, att han ville göra allt. Så långt kan emellertid jag icke gå, ty man kan verkligen, såsom ordspråket säger, köpa guld för dyrt, och detta blefve, enligt min uppfattning, händelsen om man bibehölle tvångskursen.

Jag yrkar återremiss.

Grefve Mörner, Oscar: Att en förändring af 72 § Regeringsformen är af behovet påkallad, erkänner jag villigt, och jag har redan vid två föregående riksdagar förenat mig i åsigten derom. Huru eftersträfvansvärdt ett mål emellertid må vara, torde dock icke vara ur vägen att tillse, huruvida under ordandet därför icke bland de strålande solar och tindrande raketer, som framhållas såsom lysande argumenter, förefinnes ett eller annat irrbloss. Så förefaller det åtminstone mig; och då man här hört omtalas t. ex. att tvångskursen vore ett damocles-svärd, som sväfvade öfver eganderätten, synes det mig verkligen att liknelsen gått förbi målet. Om denna bild vore träffande, skulle dermed ju vara ådagalagd, att någon fara för eganderätten genom myntförsämring icke funnits förr än tvångskursen såg dagen, hvilket, såsom bekant, inträffade år 1809. Men att så icke varit fallet, lär oss nogsamnt historien, och jag behöfver i sådant hänseende endast påpeka, hurusom under den s. k. Frihetstiden en lättsinnig hushållning föranledde myntvärdets fall, ehuru någon tvångskurs icke fanns i grundlagen tillerkänd bankens sedlar. Men man visste hjälpa sig ändå, och allmänheten nödgades taga sedlar vid alltjemt sjunkande värde. Må man därför icke säga, att allt är väl bestäldt och att en hvar som eger kapital, kan vara säker att få behålla dess värde, allenast tvångskursen afskaffas. Trygghet i eganderätten vinnes icke genom en grundlagsändring; den kan allenast ernås genom en klok och rättvis finansiell hushållning, och denna åter betingas af upplysning och moralisk kraft hos nationen. I öfrigt och då vid den ifrågasatta förändringen af riksbankssedlarnes kurs, äfven måste något inblandas frågan om privatbankernas sedelutgifningsrätt, anser jag mig böra nämna att jag icke anser som någon eftergift å dessa bankers sida, om de åtaga sig att inlösa sina sedlar med klingande mynt i stället för med riksbankssedlar. Det vore i stället för privatbankerna en förmån om de sluppe all skyldighet att invexla med riksbankssedlar, ty med den föga begärlighet efter och vana vid klingande mynt, som hos svenska allmänheten finnes,

komme privatbankssedlarne att vida mindre till inlösen företes än nu är fallet, och således behöfde privatbankerna hålla en mycket mindre invexlingskassa än som nu är händelsen, att icke omnämna andra fördelar, som skulle tillkomma. Men en sådan ändring förmodar jag aldrig medgifves af principalerne till Riksbanken, så länge denna banks sedlar skola som lagligt betalningsmedel godkännas.

Jag har icke något yrkande att framställa och har egentligen uppträtt allenast för att bemöta ett argument, hvars giltighet jag på det högsta måste bestrida.

Grefve Mörner, Carl Göran: En talare i mitt granskning yttrade att det alltid varit en af hans lifligaste önskningsar att få bifalla en förändring af 72 § Regeringsformen. Att jag icke varit intagen af en sådan liflig önskan, torde vara eder, mine Herrar, bekant; men så emot all förändring är jag dock icke, att jag skulle underlåta att, så vidt jag kan, akta på tidens tecken, eller att jag, ehuru inseende behovet af en förändring, skulle motsätta mig densamma. Jag tror således att det numera för Sverige, såsom ett litet land, hvilket icke kan föreskrifva Europa eller verlden lagar, är angeläget att följa de större ländernas exempel och antaga guld såsom erkänd standard, och det har derföre icke kunnat annat än väcka min förvåning, att en af de ifrigaste förfaktarne af denna åsigt nu begärt afslag å den förevarande punkten, då han deremot, när den första punkten förhades, derå yrkade återremiss, oaktadt han hade sig bekant, att densamma fallit i Andra Kammaren, och att återremissen således icke kunde gagna till något annat, än att inveckla oss i en labyrinth af motsägende beslut. Jag har icke deltagit i beslutet om återremiss af första punkten; men det synes mig något egendomligt att den, som önskar en förändring, icke desto mindre och fastän enda sättet att vinna den består uti att andra punkten återremitteras, nu framställer ett yrkande, hvarigenom förändring omöjliggöres. Att förklara detta, må vara våra stora finansierer förbehållet.

Man har sagt, att det vore nödigt att hafva metallisk valuta såsom underlag för bankens rörelse. Detta är äfven min åsigt; men huru man samtidigt med uttalandet af densamma, kan framställa det påståendet, att privatbankerna icke böra få sig ålagdt att med klingande mynt inlösa sina sedlar, har icke för mig blifvit klart. Jag kan icke heller underlåta att påpeka, att just de, som hysa ett så varmt nit för den metalliska valutans spridande inom landet, dock icke visat sig synnerligen angelägna att begränsa privatbankernas sedelutgifningsrätt så att dem icke skulle vara tillåtet, att utgifva sedlar å så ringa belopp som 5 R:dr, ehuru det är lika säkert, som att 2 gånger 2 är 4, att, i samma mån en stor mängd små sedlar cirkulera i landet och derstädes åtnjuta förtroende, minskas behovet af metallisk valuta för den dagliga rörelsen.

Då man vid omnämnandet, att Andra Kammaren återremitterat denna punkt, yttrat ovisshet om i hvilket syfte återremissen beslutats, ber jag, som under större delen af den diskussion, hvilken i dag på förmiddagen härstädes försiggått, icke varit här närvarande, utan i stället från läktaren följt Andra Kammarens förhandlingar.

derunder inhemtat, att anledningen till Andra Kammarens beslut synts hafva varit, att i paragrafen skulle efter orden "med silfver" tilläggas "eller guld"; och biträddes, så vidt jag fattat rätt, detta förslag jemväl af den Konungens rådgifvare, som der syntes föra regeringens talan. Återremissen beslöts med 7 rösters öfvervigt.

Jag vill icke upptaga tiden med att vidare utveckla mina åsikter i frågan, hvilka nog mycket afvika ifrån dem, som jag vet omfattas af majoriteten i denna Kammare, utan inskränker jag mig till att begära återremiss.

Herr Nordström: En högt aktad talare från skånebanken yttrade nyss, att emellan det uttryck, hvarmed tvångskursen för riksbankssedlarne i regeringens förslag betecknas, och det af Konstitutions-Utskottet i samma afseende begagnade, skilnaden vore ganska betydlig, och att man härvid borde åtminstone gå så långt, som regeringens förslag angaf. För min del anser jag, att skilnaden ligger endast i ordasätten. Då regeringens förslag säger, att Riksbankens sedlar skola såsom lagligt betalningsmedel erkännas, så länge de vid anfordran efter lydelsen med rikets verkliga mynt inlösas, och Utskottets förslag, begagnande det nu i grundlagen förekommande ordasättet (med undantag af orden: "med silfver") säger, att dessa sedlar må för mynt i riket erkännas och skola vid anfordran efter deras lydelse af banken inlösas, så är det, i min tanke åtminstone, ovedersägligt, att effekten blir densamma, eller att Riksbankens sedlar i båda fallen skola ega tvångskurs. Det är emot denna tvångskurs jag under mitt första anförande riktat mina anmärkningar, och kan ej annat än äfven nu vidhålla dem. En annan talare, den nuvarande innehafvaren af finansportföljen, har till försvar för tvångskursen erinrat om, att äfven i England banknoterna ega tvångskurs. Ja väl; men enligt nu gällande bankakt af år 1844 är garantien för dessa banknoters inlösen, der helt annan än hos oss. England hade under händelserna i början af detta sekel af en bedräfflig erfarenhet lärt sig, hvilka rubbningar i förmögenhetsvärdena tvångskurs på banknoter utan väl fonderade garantier kunde medföra, och därför i nämnda bankakt stadgat, att för hvarje banknot, som utgafs från afdelningen för sedelutgifningen, motsvarande metalliskt mynt skulle i afdelningen för metalliska myntbanken insättas; och häruti torde väl dock en något fastare garanti för de engelska banknoternas inlösen vid anfordran medgifvas vara nedlagd, än den vår bankakt har att erbjuda, då den, utan speciel fondering, tillåter en emission af 30 millioner banksedlar utöfver den så kallade metalliska kassan, som dock ej till alla delar är metallisk. I Frankrike var det endast en frivillig kurs, som tillkom nationalbankens sedlar ända till sednaste krigs början; men icke desto mindre var en agiotage mellan metall och papper vid vexling, äfven under de goda tiderna, der icke något ovanligt. Den inom detta land cirkulerande metalliska valutan beräknades likväl af dess förnämsta statsekonomer före kriget hafva uppgått till omkring fem milliarder, och uti detta förhållande ligger utan twifvel ock en af förklaringarne på, att Frankrike förmått efter kriget

uppehålla sin kredit och fullgöra de kolossala utbetalningar, detta krig påfört detsamma.

Då den ärade chefen för Finansportföljen äfven återopade exemplet af våra forna *riksgäldssedlar* till bevis på tvångskursens användbarhet utan fondering, förbisåg han att dessa icke voro banksedlar eller invisningar på metalliskt mynt, utan *rena* skuldsedlar, lydande på innehafvaren och förskrifna i början med ränta, och att emellan dem och banksedlarne ganska snart ettagio uppkom, som småningom steg ända till 50 procent till fördel för banksedeln och utgjorde grunden för det ännu för oss alla välbekanta räknasättet: banko och riksgälds.

Hvad slutligen angår *Utskottets* förslag i den del, som rör banksedlarnes inlösen, har jag redan tillkännagifvit, att jag ej kunde biträda uteslutandet af de nu uti 72 § Regeringsformen befintliga orden: "med silfver", med mindre än att andra ord insättas till garanti för banksedlarnes inlösen med rikets lagligen fastställda metalliska mynt, ehvad detta då må blifva guld eller tills vidare förblifva silfver. Att begagna orden: inlösas antingen med guld eller silfver, förekommer mig icke vara lämpligt, enär någon dubbelstandard hos oss ej existerar, och guldstandardens allena i stället för silfver ännu ej är införd; men som uttrycket: rikets lagligen fastställda metalliska mynt lika väl nu hänvisar till silfverstandarden, så länge den är den lagliga, som till guldstandarden, när den en gång blifvit lagligen införd, hemställer jag om icke nämnda uttryck må vara fullt lämpligt; och för att förekomma, att sedlarne ej må kunna inlösas med skiljemynt, behöfdes endast, att antingen i lagen om guldstandarden, eller i annan lag, bestämma det maximum, som någon får anses förpligtad att i betalning emottaga. Jag hemställer om återremiss af *Utskottets* förslag.

Herr Wallenberg: Med anledning af Grefve Mörners anförande ber jag att få nämna, att jag alls icke yttrat mig angående första punkten samt att, när jag framställde mitt yrkande om afslag å andra punkten, votering angående densamma då ännu icke blifvit af Andra Kammaren företagen, vid hvilket förhållande jag icke gerna kunde ega kännedom om det beslut, Andra Kammaren komme att i frågan fatta. Jag kan således icke taga åt mig den förebråelse för ombytthet, Grefve Mörner uttalat. Den ärade talaren vet lika väl som jag att, om Andra Kammaren *bifallit* punkten, så hade det varit viktigt att enhvar, som dermed ej kände sig belåten, begärde *afslag*.

Då *Utskottets* förslag icke vunnit något bifall inom någondera af Kamrarna, är det lätt för mig att återtaga mitt yrkande om afslag och förena mig med dem, som begärt *återremiss*; och då det torde vara önskvärdt, att *Utskottet* får kännedom om det syfte, hvari man önskar återremiss, får jag nämna, att jag i detta hänseende är af samma åsigt som Herr Rydin, hvilken vill bevara aftalets frihet.

Friherre Sprengtporten: Då jag till följd af den förutgångna diskussionen, antager, att Kammaren kommer att besluta återremiss, tillåter jag mig uttala den önskan, att Konstitutions-Utskottet, med

fästadt afseende å Medkammarens afslag af 1:sta punkten, vid ärendets förnyade behandling, icke må upptaga detsamma i vidsträcktare mån, än hvar till återremissen i 2:dra punkten föranleder.

Ofverläggningen förklarades härefter slutad och punkten återförvisades.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna utlåtanden, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 9, angående väckta motioner om förändrad organisation af Stats-Rådet;

N:o 10, angående väckt motion om ändring i 19 § Riksdagsordningen;

N:o 11, angående väckta motioner om ändring i 14 § Riksdagsordningen;

Stats-Utskottet:

N:o 54, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försättande på vakans tills vidare af en del utaf båtsmanshållet i Blekinge län och Södra Möre härad af Calmar län, dels åtskilliga af enskilda motionärer gjorda framställningar i fråga om båtsmanshållet i allmänhet;

Banko-Utskottet:

N:o 11, i anledning af väckta motioner om inrättande af lånekontor i Luleå och Calmar;

N:o 12, i fråga om aflemnande från Riksbanken till Kongl. Myntkabinettet af åtskilliga mynt och medaljer;

Lag-Utskottet:

N:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse;

N:o 27, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldigheten att bygga kyrka, prestgård och tiondelada;

N:o 28, i anledning af väckt motion om utarbetande af ny grufvestadga;

N:o 29, i anledning af väckt motion om en lagbestämmelse i syfte att Kongl. förklaringen angående klander af annans åtkomst till fast egendom den 14 Maj 1805 ej måtte ega tillämplighet å de rättsförhållanden, hvilka uppkommit innan denna författning blef till efterlefnad kungjord;

N:o 30, i anledning af väckt motion om förändrade föreskrifter i afseende på sättet att använda afkastningen af öfverflödig skog å ecklesiastika boställen;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 7, i anledning af Herr Ola Anderssons motion N:o 38, om utarbetande af fullständig förteckning öfver alla nu gällande lagar och författningar m. m.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.